

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**48-72 AYLIK OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ALAN ÇOCUKLARDA
HİKÂYE ANLATIMI İLE DUYGULARINI TANIMA DÜZEYİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sonay Büşra ÖZTÜRK

**Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Programı**

HAZİRAN, 2024

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**48-72 AYLIK OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ALAN ÇOCUKLARDA
HİKÂYE ANLATIMI İLE DUYGULARINI TANIMA DÜZEYİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Sonay Büşra ÖZTÜRK
(Y2212.410008)**

**Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Programı**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mine AKKAYNAK

HAZİRAN, 2024

TEZ SINAV TUTANAĞI

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri üyeleri önünde, 28.06.2024 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Sonay Büşra Öztürk 'ün tezi* ile** kararı verilmiştir.

JÜRİ

1. Üye (Tez Danışmanı) : DR. ÖĞR. ÜYESİ. MİNE AKKAYNAK
2. Üye : DR. ÖĞR. ÜYESİ. ERHAN ALABAY
3. Üye : DR. ÖĞR. ÜYESİ TRİNGA SPHENDİ ŞİRİN

ONAY

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
..... tarih ve sayılı kararı

(*) Oybirliği/Oyçokluğu hâli yazı ile yazılacaktır.
(**) Kabul kararı hâli yazı ile yazılacaktır

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “48-72 Aylık Okul Öncesi Eğitim Alan Çocuklarda Hikâye Anlatımı İle Duygularını Tanıma Düzeyi ” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../20..)

Sonay Büşra ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

Öncelikle tez yazım sürecinde ilgilenen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mine AKKAYNAK'a, Arş. Gör. Ersin ATEŞ'e ilgileri ve danışmanlığından dolayı teşekkür ederim.

Tezim için katılım sağlayan ve destek olan 48-72 aylık okul öncesi eğitim döneminde olan öğrencilere ve bu süre zarfında destek olan öğretmenlere şükranlarımı sunuyorum.

Haziran, 2024

Sonay Büşra ÖZTÜRK

48-72 AYLIK OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ALAN ÇOCUKLARDA HİKÂYE ANLATIMI İLE DUYGULARINI TANIMA DÜZEYİ

ÖZET

Okul öncesi eğitim kurumlarının başlıca sorumluluklarından biri, çocuğun duygusal gelişimini desteklemektir. Okul öncesi döneminin başlamasıyla beraber çocuklara duygusal gelişim becerilerinin kazandırılması ve duyguları öğrenme eğitiminin devamı için çocuğun öğrenme yaşamına ve sosyalleşmesine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu bağlamda, duygusal beceriler hem sosyal hem de kişisel gelişim açısından büyük bir öneme sahiptir.

Bu çalışma 48-72 aylık okul öncesi eğitim alan çocuklara hikâye anlatım tekniği kullanılarak çocukların duyguları tanıma düzeyini değerlendirme amacıyla yapılmıştır. 48-72 aylık çocuklara “Ağustos Böceği ve Karınca” hikâyesi okunmuş ve hikâyeden yola çıkılarak hazırlanan sorular ve alt sorular uzman görüşü alınarak duygu tanıma soruları olarak hazırlanmıştır. Çocukların hikâyedeki bazı durumlar karşısında hangi duyguyu hissettiklerine dair cevapları veri olarak alınmıştır. Çocuklardan hissettikleri duyguları belirtmeleri istenirken duyguları daha net tanımlamaları amacıyla duyguları yansıtan yüz ifadeleri kartları gösterilerek hissettikleri duyguları belirtmeleri istenmiştir.

Çocukların duygusal gelişimlerini değerlendirme ve duygusal gelişimin önemini vurgulayan bu çalışmaya okul öncesi eğitimi almakta olan 50 öğrenci katılmıştır. Bu çocuklara hikâye ile ilgili sorular sorularak duyguları tanımlamaları istenmiş ve duyguları tanıma düzeyleri incelenmiştir.

Bu araştırma, okul öncesi eğitim almakta olan çocukların duygusal becerilerini desteklemeleri konusunda ailelere ve okul öncesi öğretmenlere örnek oluşturacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: duygusal beceriler, duygusal beceriler eğitimi, duygusal gelişim, duyguları tanıma, duyguları tanıma düzeyi, okul öncesi eğitim.

THE LEVEL OF EMOTION RECOGNITION THROUGH STORYTELLING IN CHILDREN AGED 48-72 MONTHS RECEIVING PRESCHOOL EDUCATION

ABSTRACT

One of the primary responsibilities of preschool educational institutions is to support the emotional development of children. Introducing emotional development skills and continuing emotional education from the start of the preschool period significantly contribute to children's learning experiences and socialization. In this context, emotional skills are crucial for both social and personal development.

This study aimed to evaluate the level of emotional recognition in children aged 48-72 months who are receiving preschool education using the storytelling technique. The story "The Grasshopper and the Ant" was read to children aged 48-72 months, and questions and sub-questions prepared based on the story were designed as emotion recognition questions with expert input. The children's responses regarding the emotions they felt in certain situations in the story were collected as data. To help the children more clearly define the emotions they felt, emotion cards displaying facial expressions were shown, and they were asked to indicate the emotions they experienced.

Fifty students receiving preschool education participated in this study, which aimed to evaluate the emotional development of children and highlight the importance of emotional growth. The children were asked questions related to the story and were required to describe the emotions they recognized, thus assessing their level of emotion recognition.

This research is expected to serve as a model for parents and preschool teachers in supporting the emotional skills of children receiving preschool education.

Keywords: Emotional skills, emotion skills education, emotional development, emotion recognition, emotion recognition level, preschool education.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ONUR SÖZÜ	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
I. GİRİŞ.....	1
II. TEMEL KAVRAMLAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
A. Hikâye Anlatımı	3
B. Hikâye Anlatımının İşlevi ve Özellikleri.....	3
C. Okul Öncesi Eğitimde Hikâye Anlatımının Katkıları	4
III. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE DUYGULAR.....	5
A. Çocuklarda Temel Duygular	5
B. Mutluluk	5
C. Öfke ve Kızgınlık	6
D. Korku.....	7
E. Üzüntü.....	8
F. Utangaç/Utandırma.....	9
G. Kaygı/Endişe	9
H. Hayal Kırıklığı.....	10
IV. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE TEMEL DUYGUSAL BECERİLER.....	11

A. Duyguları Tanıma Becerisi.....	11
B. Duyguları Anlama Becerisi	11
C. Duyguyu İfade Edebilme Becerisi.....	12
V. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE OLAN ÇOCUKLARIN DUYGUSAL GELİŞİMİ.....	13
A. Duyguları Düzenlemenin Önemi ve Gelişimi	13
B. Okul Öncesi Dönemde Duyguları Düzenleme	14
C. Okul Öncesi Dönemde Duygusal Becerilerin Geliştirilmesi Ve Desteklenmesi	14
D. Erken Dönemde Eğitim	14
E. Öğretmenlerin Rolü	15
F. Ailelerin Rolü.....	15
VI. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	17
A. Duyguları İfade Etme Becerileri Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	18
B. Duyguları Düzenleme İle İlgili Yapılan Çalışmalar	20
VII. PROBLEM DURUMU	23
VIII. ARAŞTIRMANIN AMACI	24
IX. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	25
A. Sayıtlar	25
B. Sınırlılıklar.....	26
X. TANIMLAR.....	27
A. Temel Duygular	27
XI. YÖNTEM	34
A. Araştırmanın Modeli	34
B. Çalışma Grubu	34
C. Veri Toplama Aracı	35
D. Veri toplama araçları	35
E. Verilerin Analizi	35

F. Uygulama Aşaması	36
XII. BULGULAR.....	38
XIII. TARTIŞMA VE SONUÇ	44
XIV. ÖNERİLER.....	46
XV. KAYNAKLAR.....	47
EKLER.....	58
ÖZGEÇMİŞ.....	61

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Türk Dil Kurumu Sözlüğündeki Tanımlar	27
Tablo 2.Çeşitli bilim insanlarına göre temel duygular (Ortony ve Turner,1990:316).	28
Tablo 3. Parrot’a Göre Duygu Sınıflaması	31
Tablo 4: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri.....	35
Tablo 5: Katılımcıların Demografik Özellikleri	38
Tablo 6: Chi-Squared Test	38
Tablo 7: Öğrencilerin Birinci Soru İle İlgili Verdikleri Yanıtlar	39
Tablo 8: Öğrencilerin İkinci Soru İle İlgili Verdikleri Yanıtlar.....	40
Tablo 9: Öğrencilerin Üçüncü Soru İle İlgili Verdikleri Yanıtlar.....	41
Tablo 10: Öğrencilerin Dördüncü Soru İle İlgili Verdikleri Yanıtlar.....	42
Tablo 11: Öğrencilerin Beşinci Soru İle İlgili Verdikleri Yanıtlar	43

I. GİRİŞ

İnsanoğlu dünyaya geldiği andan itibaren, bakım sorumluluğunu üstlenen kişi ile kurduğu ilişki ile başlamak üzere çevresiyle girdiği süreğen etkileşime dayanan sosyal bir varlıktır. Yaşantıları ve bu yaşantılar sonucu çeşitli olaylar ve durumlar içerisinde kendini bulabilmektedir. Yaşamla uyum sürecinde duygularını anlama, hissetme ve tanıyıp bu duyguları ifade edebilme ve aynı zamanda başkalarının da duygularını anlama ve tanıyabilme gibi birçok durumla karşı karşıya kalabilmektedir (Başal, 2004).

İnsan, sosyal varlık olarak doğmaktadır. Yaşadığı deneyimlerle ve bu deneyimlerin yarattığı farklı duygusal durumlarla karşılaşır. Hayata uyum sağlama sürecinde, duyguları tanımak ve anlamak, onları kontrol edebilmek, uygun şekilde ifade etmek ve başkalarının duygularını tanıyabilmek gibi birçok durumla yüzleşir (Başal, 2004).

İnsan yaşamında duygular, bireylerin duygusal durumlarını ifade etmeleri ve sosyal ilişkilerini yönlendirmeleri açısından önemli bir rol oynar. Duygular, bireylerin düşüncelerini ve davranışlarını şekillendiren içsel bir kuvvet olduğu düşünülmektedir (Kuyucu, 2012).

Okul öncesi dönem çocukları, kendine ait duyguları ve kendi dışındaki insanların duygularını kolayca tanımlayabilirler. Farklı durumlarda kendilerinin ve başkalarının ne hissettiklerini anlayabilir ve duyguları tanımaya yönelik sorulara cevap verebilirler (Çelik ve ark., 2002). Örneğin, bu yaş grubundaki çocuklar, "Kendimi çok iyi hissediyorum." veya "Kendimi kötü hissediyorum." gibi cevaplar verebilirler (Juhasz ve Munshi, 1990).

Çocukluk dönemi, gelişim ve öğrenmenin en hızlı dönemidir. Bu yıllarda kazanılan tecrübe ve deneyimler, kişinin gelecekteki yaşamının temelini oluşturur. Bu nedenle, gelişim alanlarının desteklenmesiyle çocuk için en uygun dönem okul öncesi dönem olarak görülmektedir. Okul öncesi gelişim döneminde olan çocukların gelişim alanlarının uygun eğitim programıyla desteklenmemesi durumunda çocukların

ilerleyen yaşantılarında telafisi olmayan gecikmelere neden olabilir (Kartal, 2007; Senemoğlu, 2004).

İnsan, sosyal bir varlık olarak doğduğu andan itibaren, yaşadığı deneyimlerle ve bu deneyimlerin sonucunda ortaya çıkan çeşitli duygusal durumlarla karşılaşır. Hayata uyum sağlama sürecinde birey, duygularını anlamak, kontrol etmek, uygun şekilde ifade etmek ve başkalarının duygularını tanımak gibi birçok durumla başa çıkmak zorundadır (Başal, 2004). Bu becerileri başarılı bir şekilde yönetebilmeyi ve okul öncesi dönemden itibaren çocuğa da yeteneklerine uygun eğitimsel ve ailesel deneyimlerle destelenmesi mümkündür. Duygusal becerilerin yeterli biçimde gelişmemesi, bireyin psikolojik ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkiler (Hyson, 2004; Mecklem, 2008).

Okul öncesi dönem gelişim açısından kritik bir öneme sahip olması ve çocuğun ilerleyen yıllardaki duygusal gelişiminin temelini oluşturması göz önüne alındığında, duygusal gelişim becerilerinin geliştirilmesi için okul yılları beklenmeden, bu sürecin okul öncesi dönemden itibaren başlaması gerektiği açıktır. Hem aile içinde hem de okul ortamında öğretmenlerin, çocukların duygusal gelişimini desteklemeleri oldukça önemlidir. Bu bağlamda, başta ailelerin ve öğretmenlerin duygusal gelişimini teşvik etmek için yapabilecekleri çalışmalar önemli bir konu olarak ele alınmıştır.

II. TEMEL KAVRAMLAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

A. Hikâye Anlatımı

Hikâyelerdeki çeşitli kişilik ve ruhsal yapıdaki farklı çevre ve olaylarla özdeşleşen çocuk; bir hikâyenin karakterlerinden biri olarak rol alırken olayları yaşayarak insanları ve toplumu anlama, kavrama ve değerlendirme yeteneğini geliştirir. Bu özellik, özellikle insanlarla empati kurma gibi çok önemli iletişim becerilerini kazanmasına yardımcı olur (Kuzu, 2002).

Yaygın olarak kullanılan düz anlatım tekniğinde öğretmen herhangi bir görsel araç ve nesne kullanmadan jest ve mimiklerini, ses tonunu hikâyenin içeriğine uygun şekilde ayarlayarak anlatımını gerçekleştirir. Herhangi bir araç kullanmadığında dikkatin dağılmasına sebep olabilir (Aral ve ark. 2000).

B. Hikâye Anlatımının İşlevi ve Özellikleri

Çocuk edebiyatı eserleri, ustaların elinde şekillenen sözcüklerle çocuğun yaşamını bütünleyen semboller hâline dönüşmektedir. İnsanoğlunun yaşamındaki sevinç, korku, öfke gibi duygular, jest ve mimikler, ses ve bedensel hareketlerle ifade edilir. Nitelikli edebi eserler sayesinde ise bu duygular, sözcükler ve çizgilerle hayat bulmaktadır. Herhangi bir yaşam durumundaki duyguların kitap sayfalarında görsel hale getirilmesiyle çocuğun karşısına en saf duygularla insan gerçeği çıkmaktadır (Sever, 2003). Bilinçli iletişim ve etkileşim, anlamlı bir yaşamın sağlıklı ruh yapısının gelişimine katkıda bulunur. Bu gelişimin temelini çocukluk döneminde okunan hikâyeler oluşturmaktadır (Cüceloğlu, 1995).

Hikâyelerin anlatımında, anlatıcının bedensel ifadelerinin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bu nedenle, hikâye anlatımının sadece sözel ifadelerle sınırlı olmaması gerekir. Bir dinleyici, anlatıcıyı görmediğinde dahi hikâye anlatımının niteliğinden bir şey kaybetmemesi gerekir. Bu durum, anlatının tiyatral değerlerden uzaklaşarak edebiyat ile seslendirme boyutuna ulaşıldığını ifade eder. Hikâyeler, sözlü

edebiyatın mirasları olarak kabul edilebilir. Zira sözlü edebiyatın egemen olduğu dönemlerde, hikâye anlatıcılarının genellikle çok sayıda kültüre dair bilgi sahibi oldukları bilinmektedir. Bu nedenle hikâye anlatıcılığının birçok kültürde sözlü edebiyatın gelişmesine katkıda bulunan bir kültür aktarıcı olduğu söylenebilir (Ramsden ve Hollingsworth, 2017).

C. Okul Öncesi Eğitimde Hikâye Anlatımının Katkıları

Hikâye dinleme ve anlatma etkinlikleri, çocukların dil gelişimine ek olarak bilişsel becerilerini de destekler. Bu tür etkinliklerle çocuklar yorumlama, analiz edebilme ve sentez yeteneklerini geliştirirler (Garzotto ve ark., 2010).

Hikâyeler sayesinde, çocuklar yaşanmış ya da yaşaması mümkün olan olayları zihinlerinde canlandıracak sebep-sonuç ilişkilerini kurmaya başlarlar. Bu süreç, çocuklarının anlama, dinleme, muhakeme edebilme, ilişkilendirebilme ve olaylar arasında bağlantı kurabilme gibi bilişsel gelişim becerilerini geliştirir. Hikâyeler, çocukların yaratıcı düşünme ve hayal kurma yeteneklerine de katkı ve fayda sağlar (Karatay, 2007). Dil etkinlikleri okul öncesi eğitimde hikâyelerde sıkça kullanılır. Yapılan bu etkinlikler, çocukların gelişimlerini desteklerken aynı zamanda onların kitap okuma keyfini keşfetmelerini sağlar, edebiyat zevklerini oluştururlar. Hikâye etkinlikleri, çocukların ilerleyen hayatlarında kitap okumaya karşı olumlu duygular gelişmesini sağlar (Zembat ve Yurtsever, 2002).

III. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE DUYGULAR

A. Çocuklarda Temel Duygular

Duygular, insanların yaşadığı çeşitli durumlara tepki olarak ortaya çıkarlar ve farklı yaşam deneyimlerine bağlı olarak gelişirler. Örneğin, ağlama duygusu güçlü bir tepki olarak kabul edilir, ancak ağlama duygusu hem mutluluk hem de üzüntü gibi çeşitli durumlarda ortaya çıkabilir. Yeni doğan bir bebek sevinçten ağlayabilirken bir kayıp yaşayan biri üzüntüden de ağlayabilir (San - Bayhan ve Artan, 2011).

Duygu, insan olmanın temel bir unsuru olarak kabul edilir. Bu duygular, bebeklik döneminden itibaren tüm insanlarda bulunur. Uzmanlar temel duyguların (üzüntü, mutluluk, korku, öfke, tiksinti ve şaşkınlık) bebeklerin yaşamlarının erken dönemlerinde bile yüz ifadeleriyle ifade edildiğini belirtmektedirler (Barnes, 2014). Yapılan bir araştırmada (Jack ve ark., 2014), insanlarda kabul edilen duyguların aslında dört temel duygu olduğu, tiksinti ve şaşkınlık duygularının öfke ve korku duygularının bir parçası olduğu gözlemlenmiştir.

B. Mutluluk

Mutluluk, yaşamda olumlu bir duygu durumunu ifade eder ve bireyin iç huzurunu ve iyilik halini yansıtır (Holden, 2014). Goleman (2014), mutluluğu zevk unsurunun bir parçası olarak görür ve diğer duygularla yakından ilişkilendirir. Diener, Scollon ve Lucas (2004), mutluluğun hayat kalitesi açısından olumlu duygular, anlamlı yaşam süreci hissi, yaşamdan keyif alma gibi farklı şekillerde ifade edilebileceğini belirtirler. Mutluluk istenen, beklenen ve hedeflenen olaylarla eşleşme ve bu sayede rahatlama duygusuyla haz davranışlarını geliştirme şeklinde de tanımlanmaktadır (Güngör, 2009).

Mutluluğun biyolojik olarak ortaya çıkmasının ilk değişimlerinden biri, beyinde olumsuz duyguları bastırarak enerji yükselmesi ve kaygı verici durumları duraklatma etkisine sahip olmasıdır (Goleman, 2011).

Bebeğin gülümseme tepkisi, anne ve baba ile kurulan iletişimi etkiler. Bebekler arasında seçici gülümseme davranışının 3-6 aylık dönemler arasında geliştiği gözlemlenir (Wolff, 1987; Cohn ve Tronick, 1988). Ayrıca, annenin bebeğe ilettiği pozitif duyguların bebeğin bu duygulara uygun tepkiler geliştirmesine yardımcı olduğu gözlemlenmiştir (Berk, 2015). Bebeklerde gülümseme, haz aldıklarında ortaya çıkar ve keşfetme duygusu 24. aydan itibaren artar (Aral ve diğ., 2000). Okul öncesi dönemde olan çocuklar, genellikle yaratıcılıkla kendilerini anlatmaktan ve ifade etmekten, yaratıcı girişimlerde bulunmaktan ve bir şeyler ortaya çıkarmaktan mutluluk duyabilirler (Trawick ve Smith, 2014).

Ayrıca yapılan çalışmalarda, bebeklerde ve çocuklarda mutluluk duygusunun çokluğu ile mizaç arasında bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Thomas ve Chess (1977), tarafından yapılan araştırmada mizacı kolay, yavaş ve zor olarak üç gruba ayırdıklarında kolay mizaca sahip olan çocukların diğerlerine kıyasla daha neşeli ve mutlu oldukları tespit edilmiştir (Trawick ve Smith, 2014).

C. Öfke ve Kızgınlık

Öfke ve kızgınlık, çocuk doğduğu andan itibaren gelişimin her evresinde sıkça karşılaşılan duygusal tepkilerden biridir (Kandır, 2004). Öfke duygusu, erken yaşlarda yoğun bir şekilde yaşanabilen bir duygusal tepki ve genellikle acı çekme ve engelleme gibi durumlarda dışa vurulur (Güngör, 2009). Öfke, hafif memnuniyetsizlikten şiddetli sinirliliğe kadar değişebilen normal bir duygudur. Durumlar, deneyimler, algılar ve bireyin kendi davranışları, hisleri ve tutumları bazen öfke yaşamasına neden olabilir (Bartholomew ve Simpson, 2005). Ayrıca öfke, kişinin kendine veya değer verdiği diğer kişilere yönelik algıladığı tehditlere karşı bir tepki olarak da ortaya çıkabilir (Clausen, 2007).

Öfke, basit bir kızgınlıktan yoğun asabiyete kadar değişebilen duygusal haldir (Spielberger ve diğ., 1991). Diğer bir deyişle öfke, hedefe yönelik tutumların engellenmesi sonucu ortaya çıkan durumdur (Erden, 2008). TDK'ye göre engellenme, gözdağına karşı saldırganlık, hiddet, gazap, kızgınlık, hışım gibi anlamlara gelir (2016). Yavuzer (1995), çocukluğun erken dönemlerinde öfkenin genellikle üç veya beş dakika kadar devam ettiğini ve ardından yerini ise neşe duygusuna bıraktığı gözlemlenmiştir (Berk, 2015). Öfke, bebeklerin çevrelerini kabullenmelerini ve

kendilerini rahatsız edenlere tepki vermesini sağlar. Ancak toplumda yer alabilmek ve iyi ilişkiler kurabilmek için öfke kontrolünü öğrenmeleri gerekir (Jersild, 1979).

Öfke, çocuklar arasında çeşitlilik gösterir ve bu duygunun gelişimi yaş ve bireysel özelliklere bağlı olarak değişir. Bebeklerde bile ihtiyaç durumlarına bağlı olarak gösterilen öfke tepkileri farklılık gösterir. Güvenli bir etkileşim ortamında bebeklerin 24. ayından itibaren öfke tutumlarında azalma gözlenir (Trawick ve Smith, 2014). 3 yaş civarında, çocukların duygu durumları farklılık gösterebilir; bazen kırgınlık ve saldırgan davranışlar sergileyebilirler. Saldırganlık gösteren çocukların duygularını ve davranışlarını düzenleme konusunda zorluk yaşadıkları gözlemlenmiştir (Izard ve Ackerman, 2000).

48. aydan itibaren çocuklar öfke duygusunu sözlü olarak ifade etmeye başlarlar (Cirhinlioğlu, 2010). Bu dönemde öfke patlamaları görülebilir ancak çocuklar bu patlamaların sonucunda olumsuz sonuçlarla karşılaşacaklarını öğrenirler (Cirhinlioğlu, 2010). Öfke halleri, dil becerilerinin gelişmesiyle azalır ve çocuklar duygularını sözel olarak ifade etmeye başlar (Kapçı, 2011). Öfke duygusu, çocuğun kişilik, deneyim ve cinsiyet gibi bireysel farklılıklarından etkilenir. Her çocuğun öfke duygusunu deneyimleme ve ifade etme şekli, bireysel faktörlere bağlı olarak değişir. Bu nedenle, çocukların öfke duygusunu yönetmeyi öğrenmeleri ve duygusal becerilerinin desteklenmesi, sağlıklı bir duygusal gelişim için önemlidir.

D. Korku

Hayatta kalma dürtüsü, temel duygular arasında en önemli işlevi korku taşır (Öhman ve Mineka, 2001). Kişinin karşılaştığı olumsuz durumlarla ilgili evrensel duygu tepkisidir (Köknel, 1998). Bu duygu, bir düzensizliğin işareti olarak kabul edilir ve dikkatli olunması gerektiğine işaret eder (Plotnik, 2009). Bireyler, yaşadıkları veya yaşayabilecekleri korkularla başa çıkabilmek için bu duygunun farkında olmalı ve bu hissi tetikleyen düşünce tarzlarını gözden geçirmelidirler (Goleman, 2014). Korku, bilinçli veya bilinçsiz olarak bireyleri tedbir almaya yönlendiren yararlı bir dürtüdür (Yörükoğlu, 2004).

Ribot'a göre korku, farklı şekillerde ortaya çıkar. İçsel ve kendiliğinden olan korku, bireyin önceki deneyimlerinden önce gelirken planlı korku, akla ve birikimlere dayanır (Gövs, 1998). Uzmanlara göre varoluşla birlikte üç ana korku mevcuttur ve bunlar ana korkular olarak adlandırılır.

- Dokunma duygusunun uyarılması: Çok sıcak veya soğuk ortamlar

- Ani oluşan yüksek sesler
- Yükseklik korkusu

Temel korkular sonradan farklılaşabilir (Binbaşıoğlu, 1990). 24-36 aylık çocuklar genellikle ani yükselmelerden korkabilirler. Bu dönemde, öncelikle ana babadan ayrılma korkusu görülebilir (Yrkoğlu, 2004). Erken ocukluk döneminde, çocuklar için en büyük korkulardan biri yabancılarla ilişkilidir ve bu korku, çocuğun kişiliğinde yaşadığı deneyimler ve ebeveynlerinin yetiştirme tarzı gibi birçok faktöre bağlı olarak şekillenir (Berk, 2015). Bazı toplumlarda, çocukların ebeveynsiz kaldıklarında çevrenin bakımıyla ilgilenmesi, yabancılarla etkileşimdeki korkularının azalmasına yardımcı olabilir (Tronick ve diğ., 1992). Buna karşılık, çatışmaların yaygın olduğu bölgelerde, çocuklardaki yabancı korkusu diğer bölgelere göre daha belirgin olabilir (Saarni ve diğ., 2007).

Bebekler, yeni yerleri öğrenme arzusu ile korku arasında bir denge kurarlar. Korku, yaş ilerledikçe değişiklik gösterir. Çocuklarda 2-6 yaşları arasında sıkça görülen korkular arasında yalnızlık, karanlık, yükseklik ve ani ses bulunur. Kız çocuklarının korku ifadeleri, genellikle erkeklere nazaran daha önce fark edilir (Nagy, 2001). 4-6 yaş arası çocuklar genellikle dş içerikli hayali olan korkularla uğraşırken 10-12 yaşlarındaki çocuklarda korkuların azaldığı gözlemlenmiştir (Gültekin ve Akduman, 2014). Okul ncesi dönemdeki çocukların korkuları genellikle hayali varlıklara dayanmaktadır (Robinson ve diğ., 1991).

E. znt

Bakırcıoğlu (2012), üzüntü duygusunun gerçekleşmemesi ya da gerçekleşmesi istenmeyen bir durumun olması sonucu ortaya çıkan bir ruh hali olarak tanımlamaktadır. Goleman (2014), üzüntüyü acı, keder, neşesizlik, melankoli, yalnızlık ve umutsuzluk gibi duygularla ilişkilendirir. znt, temel olarak ölüm veya hayal kırıklığı gibi önemli durumlarla başa çıkmaya yardımcı olur. Bu duygu, potansiyel enerjiyi düşürür ve ilerledikçe depresyona yol açabilir. znt, metabolizmayı yavaşlatıp zevk alınan şeylerden uzaklaşmaya neden olabilmektedir.

znt duygusu, bebeklerde çeşitli durumlar karşısında tepki olarak ortaya çıkabilir. Örneğin, bir acı anında, ilgi duyulan nesnenin ortamdan kaybolması durumunda veya ebeveynlerle yaşanan ayrılık anlarında bebekler üzüntü yaşayabilir (Berk, 2015). Ebeveynlerin tepkileri, bebeklerin üzüntüyü nasıl yaşadığı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ebeveynlerinin olumlu tepkilerini alamayan bebekler, sinirli

bir şekilde ağlama tepkisi verebilirler (Moore ve diğ., 2001). Bebekler, ebeveynlerinden ayrılmak zorunda kaldıklarında da üzüntü hissedebilirler (Wolff, 2009). Yaş ilerledikçe bu tür ağlama tepkilerinde azalma görülebilir (Aral ve diğ., 2000).

Çocuklar, oyun sırasında yaşadıkları küsme veya çatışma gibi durumlarla da üzüntü hissedebilirler (Aral ve diğerleri, 2000). Belli bir yaşa geldiklerinde, diğerlerinin üzgün olduğunu anlamaya başlayabilirler. Özellikle yüz ifadelerinden bunu çıkartabilirler (Cirhinlioğlu, 2010). Bu gözlemler, üzüntünün bebeklikten çocukluğa geçiş sürecindeki evrimini ve gelişimini anlamamıza yardımcı olur.

F. Utangaç/Utanma

Çoğunlukla sosyofobik ya da asosyal bir durum olarak ele alınmaktadır. Bu durum, sosyal etkileşimlerden kaçınma ve iletişimden uzak durma eğilimini içerir (Crozier, 2001; Henderson ve Zimbardo, 2001). Utangaç çocuklar istedikleri halde iletişimden kaçınabilirler (Rubin ve diğ., 2009). Araştırmalar, utangaçlık duygusunun çocukluk döneminden itibaren uyum sorunlarına, eğitimde zorluklara ve arkadaş ilişkilerinde olumsuz sonuçlara yol açabileceğini göstermektedir (Rubin ve diğ., 2009). Utangaçlık, dışa dönük kişilerde bile çekingen davranışlar sergilenebileceğini ortaya koymuştur (Stein ve Walker, 2001).

Utangaçlık duygusuna ait bireylerin fiziksel görünümlerine de yansiyabilir ve bu, kaygı, yüz kızarması gibi belirtilerle kendini gösterebilir (Durmuş, 2007). Utangaçlık, genellikle değişen kaygı ve temkinli davranma olarak tanımlanır ve bireyin kişilik özellikleri ve davranışlarının sonucu olarak ortaya çıkar (Coplan, Kingsbury ve Doey, 2014).

Utangaçlığın temel sebeplerinden biri, ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişimdir (Yüksel, 2005). Ayrıca aile ortamı da utangaçlık üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Otoriter bir aile ortamında yetişen çocuklar, kendilerini ifade etmede zorlanabilir ve bu da ilerleyen yaşlarda asosyal davranışlara yol açabilir (Durmuş, 2007; Crawford ve Taylor, 2001). Eleştirel ebeveynlerin çocukları, kendilerini sürekli eksik hissetme eğiliminde olabilirler (Yüksel, 2002).

G. Kaygı/Endişe

Her bireyde farklı şekillerde bulunan doğal bir duygu durumudur. Normal seviyede kaygı, kişinin motivasyonunu artırabilir ve başarıya katkıda bulunabilir (Cüceloğlu, 2016). Genel olarak kaygı tanımları, bireyin belirsizlikten kaynaklanan

rahatsız edici bir duygu yaşamasını içerir (Güler, 2016). Ancak, aşırı kaygı yaşamı olumsuz etkileyebilir (Cüceloğlu, 2016) ve farklı duygulara yol açabilir (Manav 2010). Kaygı, duygusal faktörlerin yanı sıra fizyolojik belirtilere de neden olabilir (Cüceloğlu, 2016).

Kaygının birden fazla faktörden kaynaklanabileceği düşünülmektedir ancak sebepleri tam olarak bilinmeyebilir (Mckenzie, 2006). Bebeklikten itibaren anılar, hayali korkular, anne-baba davranışları ve diğer yaşamsal olaylar, sosyoekonomik problemler ve sorunlara göre çeşitli faktörler kaygıya neden olabilir (Yavuzer, 2016). Özellikle anne-baba davranışları, alaycı tavırlar çocuklarda kaygı oluşumuna neden olabilir (Geçtan, 2016). Bazı durumlarda kaygının geçici olduğu düşünülebilir (Özusta,1993).

Çocukluk dönemi, kaygının oluşum sürecinde önemli bir yer tutar. Bu dönemde yaşanan deneyimler ve çevresel faktörler, ilerleyen yaşlarda bireyin kaygı düzeyini etkileyebilmektedir.

H. Hayal Kırıklığı

Hayal kırıklığı, beklenen bir şeyin olmaması veya istenilen bir sonuca ulaşılamaması durumunda ortaya çıkan olumsuz bir duygudur. Bu duygu genellikle kişisel hedeflerin, arzuların veya beklentilerin engellenmesiyle ilişkilidir (Jeronimus ve diğ., 2016). Herkes hayal kırıklığı yaşayabilir çünkü her zaman tüm beklentiler karşılanmaz. Dolayısıyla hayal kırıklığıyla başa çıkma becerisi açısından önemlidir.

Çocukluk döneminde hayal kırıklığı çeşitli kaynaklardan kaynaklanabilir. Örneğin sınırların belirlenmesi, karşılaştırma yapma ve yeni beklentilerin ortaya çıkması gibi durumlar (McCrae ve diğ., 2005). Cinsiyet açısından erkek çocuklar, genellikle hayal kırıklığı yaşadıklarında tepkisel davranışlarını daha az düzenleyebilirler ve kız çocuklara kıyasla daha fazla meyillidirler (Caspi ve diğ., 2016).

Hayal kırıklığına sık sık maruz kalan çocuklar ve ergenler, reddedilme ve onaylanmama algısı nedeniyle ebeveynleri ve akranlarıyla daha stresli sosyal ilişkiler yaşayabilirler (Laceulle ve diğ., 2015). Bu nedenle hayal kırıklığıyla başa çıkma becerilerinin erken yaşlarda geliştirilmesi, sağlıklı sosyal ilişkiler kurmalarına yardımcı olabilir.

IV. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE TEMEL DUYGUSAL BECERİLER

Temel duygusal beceriler, duyguların tanınması, bireyin kendisinin ve başkasının duygularını anlayabilmesi, ifade edebilmesi, duygularını düzenleyebilmesi, ortama uygun hale getirmesi gibi yetenekleri içermektedir (Mayer ve Cobb, 2000).

Aşağı kısımda temel duygusal beceriler şu şekilde ele alınmıştır:

A. Duyguları Tanıma Becerisi

Duygusal becerilerin içinde yer alan duyguları tanıma becerisi, duygusal yüz ifadelerinin ve ipuçlarını değerlendirerek karşısındaki kişinin hissettiği duyguyu fark edebilme yeteneğidir (Gallese, 2003). Duygular genellikle yüz ifadelerine yansıyan süreçler ve duygusal mesajların iletilmesinde yüz ifadesi duyguları çok önemlidir.

İnsanlar duygularını yüz ifadeleriyle iletmek için biyolojik olarak hazır yapıya sahiptirler (Çelik, Tuğrul ve Yalçın, 2002). Bu biyolojik hazırlık, insanların duygusal ifadeleri hızlı ve doğru bir şekilde tanımlarını sağlar. Başkalarının duygusal ifadelerini doğru bir şekilde tanıma yetisi, sözlü olmayan iletişim sisteminin önemli bileşenidir. Ortama uyum sağlayabilmek ve düzenlemek için gerekli olan yetidir. Kişinin duygusal ipuçlarını tanıma konusundaki yetersizliklerini ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir. Yanlış anlaşılmalara ve duygusal kopukluklara, bu tür yetersizliklerin bir sonucu olabilir. Dolayısıyla, duygusal ipuçlarını tanıma ve doğru yorumlama becerisinin geliştirilmesi, sağlıklı ve tatmin edici sosyal ilişkiler kurmak için kritik öneme sahiptir.

B. Duyguları Anlama Becerisi

Kişinin duygularının altında yatan nedenleri görmesiyle beraber birkaç duyguyu da aynı anda yaşayabileceğini ve duygunun ne derecede ilerleyeceğini fark edebilme yeteneğidir (Mayer, Salovey ve Caruso, 2004). Bu beceri, sadece kişinin kendi duygularını değil, aynı zamanda başkasının da duygularını da anlayabilme yeteneğini içerir.

Çocuğun, sosyal ilişkilerinde akranlarının duygularını anlaması ve ilişkilerin sürekliliği açısından önemlidir (Greenberg, 1997). Arkadaş ilişkilerinde, karşısındaki kişinin hissettiği duyguyu nasıl uyandıracakını tahmin edememek, o kişiye verilecek tepkiyi büyük ölçüde de belirleyebilir. Bundan dolayı ilişkinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde kritik öneme sahiptir. Örnek verecek olursak, çocuk üzgün olan

arkadaşının duygusunu yanlış anlayarak karşısındaki arkadaşına kızgınlık duygusu ile tepki vermesiyle aralarındaki ilişkiyi olumsuz etkilemektedir (Dunn ve Hughes, 1998).

C. Duyguyu İfade Edebilme Becerisi

Duyguyu doğru bir biçimde ifade edebilme becerisi, bireyin sosyal ilişkilerinin merkezinde yer alan yetenektir. Duyguların doğru ve düzgün ifade edilebilmesi iletişimi geliştirebilirken, yanlış bir şekilde duyguyu ifade ederek iletişimin hatalı ve hatta bozulmasına neden olabilir (Nissen ve Hawkins, 2010). Yavuzer (2001), bu duruma şöyle bir örnek vermiş; mutluluk gibi olumlu bir duygunun doğru ifade edilebilmesi, kişinin sosyal ilişkilerinin gelişmesine katkı sağlayabilirken; öfke, gibi olumsuz duygunun doğru ifade edilememesi sosyal ilişkilerin zedelenmesine neden olabilir. Yani olumlu veya olumsuz duygularını açığa çıkaramayan bireyler, fiziksel ve psikolojik sorun açısından sorunlar yaşayabilirler (Yavuzer, 2001).

Duygunun yanlış şekilde ifade edilmesi ya da yok sayılması durumunda, duygusal enerjinin boşalması ve insanlar arası iletişimde bozulmasına yol açabilir (Kocayürek, 2004). Sağlıklı bir iletişim için sorun çözme becerileri ve yöntemleri olarak kaçma ya da karşısındaki kişiye zara verme yerine uzlaşmacı yöntemler bulmak önemlidir. Duygularını yanlış ve hatalı ifade eden ya da ifade etme becerisi yetersiz olan bireylerde kişilerarası ilişkilerinde sorun yaşayabilir. Çulha ve Dereli (1987), iletişim problemleri arasında; duygu ve düşüncelerini açıkça söylememek, rahat konuşamamak, büyüklerden çekinme, arkadaş grubuna dahil olamama, kendi cinsi ve karşı cinsi ile arkadaşlık kuramama şeklinde zorluklar yaşamaması için çocuğun duygularını tanıma ve ifade edebilme becerisini geliştirebilmesi gerekebilir (Akt . Bayhan, 2010).

V. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE OLAN ÇOCUKLARIN DUYGUSAL GELİŞİMİ

Okul öncesi dönemde çocuklar, büyümeleriyle orantılı olarak duygusal tepkilerini de geliştirir ve farklılaştırır. Yaklaşık iki buçuk yaşından itibaren çocuklar, duygularını sözcükler aracılığıyla ifade etmeye başlarlar. Bu dönemde çocuklar, "üzgünüm" veya "korkuyorum" gibi basit ifadelerle duygularını anlatabilirler. Çocuklar büyüdükçe, aynı duruma farklı yaşlarda farklı tepkiler verebilirler. Örneğin, iki yaşındaki çocuk korku duygusuna yönelik yeteri kadar farkındalığı olmadığı için her hayvana ve nesneye dokunmak isteyebilir. Dört yaşına geldiğinde hayvanların ve nesnelerin bazılarının tehlikeli olabileceğini öğrenir ve bu durumu yüz ifadeleri, beden duruşu ya da sözcüklerle ifade edebilir (Başal, 2012; Erden, 2016).

A. Duyguları Düzenlemenin Önemi ve Gelişimi

Bir çocuğun farklı duygular yaşaması, bir durumun yarattığı duygunun yoğunluğunu azaltıp artırabilmesi, duygunun yaşandığı süreyi kontrol edebilmesi ve bir duygudan başka bir duyguya geçebilmesi duyguları düzenleme becerileriyle ilgilidir. Bu becerilerin gelişimi, bireyin sosyal ilişkiler kurabilmesi ve mevcut ilişkilerini sürdürebilmesi açısından büyük öneme sahiptir. Duyguları düzenleme becerisi gelişmemiş çocuklar, okul ortamında davranış ve akademik başarı açısından problemler yaşayabilir ve içsel ve dışsal davranış problemleri geliştirme riski taşıyabilirler (Calkins ve Howse, 2004; Kopp ve Neufeld, 2003).

Duyguları düzenleme becerisinin gelişmesi için çocuğun öncelikle kendi duygularını anlaması ve bu duyguları içinde bulunduğu ortama uygun biçimde ifade edebilme becerilerini geliştirmesi gerekir (Mecklem, 2008). Duyguları düzenleme becerisinin gelişiminde beynin olgunlaşması önemli bir rol oynar. Sosyalleşme, çevre ve bireysel özellikler gibi faktörler de bu süreçte etkili olmaktadır.

B. Okul Öncesi Dönemde Duyguları Düzenleme

Okul öncesi dönemde olan çocuğun, duygularını tanıma ve ifade edebilme becerilerini geliştirmeye başlamaktadır. Bu dönemde çocukların, duygularını anlamaları, uygun sözcüklerle ifade etmeleri ve bu duygularla başa çıkma stratejileri geliştirmeleri beklenir. Örneğin, dramatik oyunlar oynayarak duygularını ifade edebilir ve düzenleyebilirler. Öfkeli bir hayvanı canlandırmak, öfkelerini dışa vurmanın bir yolu olabilir (Bredekamp, 2015). Ancak, bazı durumlarda çocuklar duygularını saklama eğilimi de gösterebilirler. (Cole,1986; akt. Denham, 2007).

Duyguları düzenleme becerisi, çocukların duygusal ve sosyal gelişimleri açısından kritik öneme sahiptir. Bu becerinin gelişmesi, çocukların sosyal ilişkiler kurabilme ve sürdürme yeteneklerini desteklerken, akademik başarı ve davranışsal problemleri de olumlu yönde etkiler. Çocukların duygularını tanıma, anlama ve ifade etme becerilerini geliştirmeleri de sağlıklı bir duygusal ve sosyal gelişim için gereklidir.

C. Okul Öncesi Dönemde Duygusal Becerilerin Geliştirilmesi Ve Desteklenmesi

Duygusal ve sosyal gelişimin ilgili araştırmalara göre, çocukların davranış örüntülerini kazanmasında öğretmenler, akranlar ve aileler büyük etkiye sahiptir (Farrer, 2004). Duygusal becerilerin geliştirilmesinde, çocukların temel duygusal ihtiyaçlarına duyarlı olunması ve bu ihtiyaçların karşılanması büyük önem taşır. Bu ihtiyaçlar arasında dikkate alınma, kabul edilme, takdir edilme, teşvik edilme, sevgi ve şefkat, saygı, destek, güven ve gerekli durumlarda teselli edilme gibi unsurlar bulunmaktadır (Bowlby, 1997).

Çocuğun duygusal becerilerinin geliştirilmesi sürecinde, öğretmenler, aileler ve çocuğun çevresindeki yetişkinler, bu temel duygusal ihtiyaçlara duyarlı olmalı ve bu ihtiyaçları karşılamalıdır. Çocuğun duygusal sağlığını destekleyen yetişkinler, olumlu bir ilişki ve güvenli bir bağlanma ortamı sağlayarak çocuğun duygusal gelişimine katkıda bulunurlar.

D. Erken Dönemde Eğitim

Duygusal ve sosyal gelişim becerilerin kazandırılması ve pekiştirilmesi için erken dönemde eğitim verilmeye başlanılsa da eğitim etkili olmayabilir (Farrer, 2004)

. Bu nedenle, okul öncesi eğitim döneminde olan çocukların duygusal gelişimlerinin desteklenmesi büyük önem taşır. Bu süreçte öğretmenlerin ve ailelerin üzerine düşen bazı görevler bulunmaktadır:

E. Öğretmenlerin Rolü

1. **Duygusal Farkındalık Yaratmak:** Öğretmenler, çocukların duygusal farkındalıklarını artırmak için sınıf içinde duygular hakkında konuşmalı ve bu konuyu günlük rutinlerin bir parçası haline getirmelidir.
2. **Model Olmak:** Öğretmenler, kendi duygularını sağlıklı bir şekilde ifade ederek çocuklara örnek olmalıdır. Kendi duygusal tepkilerini kontrol etmeyi ve uygun şekilde ifade etmeyi göstermelidir.
3. **Destekleyici Ortam Yaratmak:** Sınıf ortamı, çocukların duygularını güvenli bir şekilde ifade edebilecekleri, kabul görecekları ve desteklenecekleri bir yer olmalıdır. Çocukların duygularını rahatça ifade edebilmeleri için öğretmenler destekleyici ve teşvik edici bir yaklaşım sergilemelidir.
4. **Duygusal Eğitim Programları:** Okul öncesi dönemde duygusal eğitim programlarının uygulanması, çocukların duygusal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Bu programlar, duyguların tanınması, ifade edilmesi ve yönetilmesi konularında çocuklara rehberlik eder.

F. Ailelerin Rolü

1. **Duygusal Destek Sağlamak:** Aileler, çocuklarına duygusal destek sağlamalı ve onların duygularını anladıklarını göstermelidir. Çocukların duygularını ifade etmelerine izin vermeli ve bu ifadeleri kabul etmelidir.
2. **Duygusal Zekâyı Teşvik Etmek:** Aileler, çocuklarının duygusal zekâsını geliştirmek için duygular hakkında konuşmalı, duygusal farkındalık yaratmalı ve çocuklarına duygusal tepkilerini nasıl kontrol edebileceklerini öğretmelidir.
3. **Pozitif İletişim Kurmak:** Aileler, çocuklarıyla pozitif ve açık bir iletişim kurarak onların duygusal gelişimlerini desteklemelidir. Çocukların duygusal ihtiyaçlarını anlamak ve bu ihtiyaçlara uygun şekilde cevap vermek önemlidir.

Duygusal gelişim becerilerinin okul öncesi dönemde geliştirilmesi, çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri için kritik öneme sahiptir. Öğretmenler, aileler ve diğer

yetişkinler, çocukların duygusal ihtiyaçlarına duyarlı olmalı ve bu ihtiyaçları karşılamak için çaba göstermelidir. Erken dönemde sağlanan duygusal eğitim ve destek, çocukların sağlıklı duygusal ve sosyal beceriler geliştirmelerine yardımcı olabilir.

VI. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Sayıl (1996); 4, 6, 8 ve 10 yaşındaki çocukların mutlu, üzgün, kızgın ve şaşırılmış yüz ifadeleri ile ilgili çizimlerini incelemiştir. Araştırmada üç farklı uygulama yapılmıştır:

1. Kopyalama: Çocuklardan verilen yüz ifadelerini kopyalamaları istenmiştir.
2. Yüz İfadesi Oluşturma: Çocuklardan verilen ağız ve kaş şekillerinden istenen yüz ifadesini oluşturmaları istenmiştir.
3. Tamamlama: Bazı yüz ifadelerinde silinmiş olan kaşları ve ağızları tamamlamaları istenmiştir.

Bu çalışmalar, çocukların duygusal yüz ifadelerini tanıma ve yeniden oluşturma becerilerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu tür etkinlikler, çocukların duygusal farkındalığını artırmak ve duygularını tanıma yeteneklerini geliştirmek için önemli araçlar olarak kullanılmaktadır.

Kuru, Turaşlı ve Zembat (2013) tarafından yapılan çalışma, “Benlik Algısını Destekleyen Sosyal-Duygusal Hazırlık Programı”nın okul öncesi dönemde olan 6 yaşında ise çocukların benlik algıları, sosyal-duygusal düzeyleri ve okula hazırlık becerileri üzerine etkilerini incelemiştir. Deney grubu ile kontrol grubu arasında yapılan karşılaştırmada, deney grubu çocuklarının sosyal durumuna uygun tepki verme puanlarının kontrol grubuna göre anlamlı derecede yüksek çıktığı bulunmuştur.

Bu bulgular, sosyal-duygusal hazırlık programlarının, çocukların sosyal etkileşimlerde uygun tepkiler verme yeteneklerini geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Bu tür programlar, çocukların duygusal farkındalıklarını artırarak sosyal durumlarla başa çıkma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Çalışma, erken yaşta başlatılan sosyal-duygusal eğitimlerin çocukların genel uyum ve okula hazırlık düzeylerine olumlu katkılar sağlayabileceğini vurgulamaktadır. Sonuçlar, çocukların ağızları, kaşlardan daha başarılı bir şekilde kopyaladıklarını, üzgün ve

kızgın kaşları ağızlardan daha iyi seçebildiklerini ancak silinmiş kaşları doğru olarak çizemediğini göstermiştir (Akt. Sayıl, 2012).

Karaaslan (2012), ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin duyguları tanıma becerilerini cinsiyet açısından incelemiştir. Araştırma, "Duyguları Tanıma Testi" kullanılarak gerçekleştirilmiştir ve sonuçlar, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir. Ayrıca, okul öncesi eğitim alıp almama ve bu eğitime devam süresi gibi değişkenlerin duyguları tanıma becerilerini olumlu etkilediği saptanmıştır.

Gür ve arkadaşları (2016), 5 yaşındaki çocukların (48-60 ay) duygularını tanımlama ve tanımadıkları duyguların nedenlerini belirleme çalışması yapmışlardır. Çalışma 643 okul öncesi eğitim alan çocuk ile gerçekleştirilmiştir (328 kız, 315 erkek). Sonuçlar, 5 yaş grubu çocukların mutlu, kızgın, üzgün ve şaşkın duygularını tanımlayabildiklerini, en çok betimlenen duygunun mutluluk olduğunu ve cinsiyetler arasında anlamlı farkların bulunduğunu göstermiştir. Özellikle kızgınlık ve şaşkınlık duygularının erkek çocuklarda daha fazla betimlendiği bulunmuştur.

Havell, Green ve Flavell (1988, 1990), 4-5 yaşındaki çocukların mutluluk, üzüntü ve kızgınlık duygularını tanımlayabildiklerini belirlemişlerdir (Bullock ve Russel, 1984). Ayrıca çocukların mutluluk ile üzüntüyü, şaşkınlık ile kızgınlığı birbirinden ayırabildikleri belirtilmiştir (Walden ve Field, 1982). Çocuklar tarafından en kolay tanınan duygu mutluluk olup (Bullock ve Russel, 1984; Denham, 1986), kızgınlık ve üzüntü de mutluluktan sonra en kolay tanımlanan duygulardır (Denham, 1986; Felleman ve Ark., 1983). Şaşkınlık ve korku ifadeleri ise bu duygulardan sonra gelmektedir (Michalson ve Lewis, 1985)

A. Duyguları İfade Etme Becerileri Üzerine Yapılan Çalışmalar

Saltalı (2013) tarafından yapılan araştırma, çocukların duygusal gelişimini desteklemenin önemini vurgulamaktadır. Duygusal ve sosyal gelişimde önemli bir rol oynadığı belirtilmiş ve bu becerilerin eksikliğinin davranış problemlerine yol açabileceği vurgulanmıştır. Bu nedenle, okul öncesi dönemle beraber çocuklara duygusal gelişim becerilerin kazandırılması ve eğitimin verilmesi üzerinde durulmuştur.

Beceren, Özdemir ve Zembat (2016) tarafından yapılan deneysel bir araştırma, "Güçlü Başlangıç Sosyal Duygusal Öğrenme Programı"nın 5 yaş çocuklarının duygusal gelişimleri üzerine olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Programın

uygulandığı grup, duyguları ifade etme becerileri açısından kontrol grubundan anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır.

Yıldırım ve Karaman (2016) tarafından yapılan çalışma, okul öncesi dönemde olan çocukların sosyal gelişim beceri düzeyleriyle sosyal-duygusal uyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçları, çocukların sosyal becerileri ile sosyal ve duygusal uyumları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermiştir. Ancak, bazı sosyal beceri alt boyutlarıyla duygusal uyum arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmediği belirlenmiştir.

Diğer bir çalışma, Chaplin ve Aldao'nun (2013) meta-analiz çalışmasında, çocukların duygularını ifade etmelerini cinsiyet farklarını incelemek için 21709 katılımcıya ait 166 bilimsel çalışma analiz edilmiştir. Genel olarak, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre fazla içsel duyguları (kaygı, üzüntü ve sempati) sergilediği ancak erkek çocuklarının daha fazla dışsal duyguları (öfke) sergilediği bulunmuştur. Özellikle 3-5 yaş arası erkek çocuklarının kız çocuklarından daha fazla öfke ifade ettiği belirlenmiştir.

Durmuşoğlu, Saltalı ve Deniz (2010) yaptıkları deneysel çalışmada, “Duygu Eğitim Programı”nın 6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının duygusal becerilerine etkileri incelenmiş ve çalışma sonuçları, duygu eğitimi programının çocukların duygusal becerilerini anlamlı düzeyde arttırdığını ve bu etkinin izleme testinde kalıcı olduğunu göstermektedir. Özellikle, duyguları ifade etme becerisi üzerinde belirgin bir etkisi olduğu da rapor edildiği görülmüştür. Yapılan bu çalışmayla okul öncesi dönemin çocukların duygusal gelişimi için kritik bir zaman olduğunu ve duygusal becerilerin geliştirilmesinin sosyal ve akademik başarılarını olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir.

Arı ve Seçer (2004) araştırmasında, 60-72 aylık olan okul öncesi çocuklarının yüz ifadelerini tanıma düzeyleri üzerinde çeşitli değişkenlerle olan ilişkileri incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre çocukların yaşadıkları yer, anne ve baba eğitim seviyeleri gibi faktörlerin mutlu, üzgün, öfkeli, şaşkın ve korkmuş yüz ifadelerini tanıma düzeylerini etkilediği belirlenmiş olduğunu belirtmişlerdir.

Denham ve Burton (1996) deneysel çalışmada, dört yaşındaki risk grubundaki okul öncesinde olan çocukların sosyal-duygusal temelli eğitim programı uygulanmış ve program sonucuna göre müdahaleye maruz kalan çocuklarda olumsuz duygu ifadelerinin anlamlı düzeyde azalma olduğu tespit edilmiştir.

B. Duyguları Düzenleme İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Aktürk (2016) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi dönemde olan çocukların duyguları düzenleme becerilerinin oyun tabanlı psiko-eğitim programının etkisiyle incelenmiştir. Araştırmanın yapıldığı grup, anne ve babası boşanmış 24 okul öncesi çocuktan oluşmuştur. Bu çocuklar deney, kontrol ve plasebo gruplarına ayrılmıştır. Deney grubuna haftada bir kez olacak şekilde 7 oturum boyunca oyun tabanlı psiko-eğitim programı uygulanmıştır. Çocukların duygularını düzenleme becerileri için ön ve son test olarak “Duygu Düzenleme Ölçeği” ile hem öğretmen hem de çocuğun yanında yaşadığı ebeveyn tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre deney grubuna uygulanan oyun tabanlı psiko-eğitim programının çocukların duygu düzenleme becerilerinde anlamlı bir artış sağladığı belirlenmiş ve bulgulardaki bu artışın özellikle erkek öğrenciler tarafına olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, deney grubundaki çocuklara uygulanan izleme testi sonuçları, programın etkisinin sürdüğünü göstermiştir. Bu araştırma, oyun tabanlı psiko-eğitim programlarının okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerini geliştirmede etkili bir yöntem olabileceğini göstermektedir. Bu tür programların çocukların duygusal gelişimine destek olabileceği ve duygusal zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olabileceği sonucuna varılmıştır.

Öztürk, Samur ve Deniz (2014) tarafından duygu düzenleme becerileri üzerine deneysel çalışma yapmışlardır. Çalışmanın konusu, değerler eğitimi gören 6 yaş okul öncesi çocuklarının duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma grubu, deney-kontrol gruplarına alınan yirmi ikişer öğrenciden olmak üzere 6 yaş okul öncesi toplam 44 çocuktan oluşmaktadır. Çalışmada duygu düzenleme becerileri, çocukların duygularını tanıma, ifade etme ve yönetme yeteneklerini içermektedir. Çalışmanın bulgularına göre değerler eğitimi verilen deney grubu çocuklarının duygu düzenleme becerileri üzerinde son-testte anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Bu sonuç, değerler eğitimi programının çocukların duygusal gelişimini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Değerler eğitimi, çocukların sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır ve bu tür programlar, çocukların empati, iş birliği ve duygusal farkındalık gibi kritik yetkinliklerini güçlendirmektedir. Bu bulgular, okul öncesi eğitimde değerler eğitimi programlarının uygulanmasının, çocukların sağlıklı duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklemeye yönelik önemli bir araç olduğunu göstermektedir.

Herndon ve diğ. (2013) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, 3-5 yaş aralığındaki okul öncesi döneminde olan çocukların duygularını düzenleme ve ifade etme becerilerinin okul uyumu üzerine etkileri incelenmiştir. Çalışma, kuzeydoğu Virginia Eyaleti'nde 308 çocuktan örneklem alınmıştır. Araştırmada okul öncesi eğitim dersliklerinde gözlem tekniği kullanılarak ve öğretmen raporlarına dayalı olarak veriler toplanmıştır. Toplanan veriler duygu düzenleme ve duygu ifade etme becerileriyle okul uyumu arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre çocukların olumsuz duygularını ifade etme ve düzenlemede güçlük düzeylerinin okula uyum düzeylerini negatif yönde ve anlamlı olarak etkinliğini belirlemiştir. Bu sonuç, çocukların duygusal düzenleme becerilerinin okula uyumları üzerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu bulgu, okul öncesi dönemde çocukların duygusal gelişimine ve duygu düzenleme becerilerine önem verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Okul öncesi eğitim programlarının, çocukların duygusal becerilerini desteklemeye yönelik olması, okul uyumlarını artırabilir ve olumlu akademik ve sosyal sonuçlar elde etmelerine katkı sağlayabilir. Bu nedenle, bu tür becerilerin geliştirilmesi için erken yaşlardan itibaren uygun stratejilerin ve programların uygulanması önemlidir.

Ertan (2013) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesinde olan çocukların duygu düzenleme beceriyle ilişkilerinde baş edebilme stratejileri arasında ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada çocukların çaba sarf ederek kendini denetleme becerilerinin duygu düzenleme ve baş etme stratejileriyle ilişkileri değerlendirilmiştir. Örneklem olarak 4-6 yaş aralığında olan 45 çocuk ve öğretmenlerinden oluşmuştur. Çocukların duygu düzenleme becerileri, öğretmenleri tarafında derecelendirilen “Duygu Düzenleme Ölçeği” (Shields ve Cicchetti, 1997) kullanılmıştır. Bulgulara göre okul öncesinde olan çocukların duygu düzenleme becerileriyle baş edebilme stratejileri arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara çocukların duygu düzenleme becerilerinin, baş etme stratejilerini belirlemede etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, duygu düzenleme becerileri yüksek düzeyde olan çocukların çaba sarf ederek kendini denetleme becerilerinin de yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da çocukların duygu düzenleme becerilerinin, kendi davranışlarını kontrol etme yeteneklerini etkilediğini göstermektedir. Bu çalışma, okul öncesi dönemde duygu düzenleme becerilerinin ve baş etme stratejilerinin gelişimini anlamak için önemli bir katkı sağlamaktadır. Sonuçlar, çocukların duygusal gelişimlerini desteklemek ve sağlıklı baş etme stratejilerini geliştirmelerine yardımcı olmak için

erken yaşlardan itibaren uygun müdahalelerin ve eēitim programlarının gerekliliēini vurgulamaktadır.

Altan'ın (2006) yaptığı okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileriyle ilgili araştırmada çocukların anne sosyalizasyonu ve mizaç özelliklerinin duygu düzenleme becerilerine olan etkisi incelenmiştir. Araştırmanın rneklemi, İstanbul ilinde orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 4-6 yaş aralıēındaki 145 çocuktan oluşmuş, bu çocukların anneleri ve ēretmenleri de çalışmaya dahil edilmiştir. Çocukların duygu düzenleme becerileri hem anneleri hem de ēretmenleri tarafından deēerlendirilen “Duygu Düzenleme lēēi” (Shields ve Cicchetti, 1997) kullanılarak ölçülmüştür. Araştırmada, baēımsız deēiřkenlerin duygu düzenleme becerisi üzerindeki yordayıcı etkisinin belirlemesi amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonuç ve bulgularına göre annelerin olumlu anne-baba davranışlarıyla çocukların tepkisel sıcakkanlı mizaç özelliklerinin duygu düzenleme beceri düzeylerinin anlamlı olarak yordandıēı tespit edilmiştir. Ayrıca, annelerin olumlu davranışlarının çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde önemli etkiye sahip olduēu bulunmuştur.

VII. PROBLEM DURUMU

Duygular, farklı durumlar ve deneyimlere verilen tepkiler şeklinde ortaya çıkmaktadır (Bakırcıoğlu, 2012). İnsanların duygusal deneyimleri genellikle dört temel duyguya indirgenebilir: mutluluk, korku, öfke ve üzüntü. Bunlar, çeşitli durumlar ve deneyimler sonucunda ortaya çıkan yaygın duygusal tepkilerdir. Ayrıca, şaşırma ve iğrenme gibi duygular, korku ve öfke gibi temel duyguların alt kategorilerini oluşturur. Örneğin, beklenmedik bir durumla karşılaşmak şaşkınlık hissinin tetiklerken, bir tehdit karşısında hissedilen iğrenme duygusu korku temelli bir tepkidir (Jack, Garrod ve Schyns, 2014). Bu araştırma, duygusal deneyimlerin temelinde yatan belirli duyguların varlığını ve bu duyguların karmaşıklığını vurgulamaktadır.

Okul öncesi dönemde çocuklar, aileleri ve dış dünya ile daha fazla etkileşimde bulunurlar. Bu dönemde, çevrelerindeki duygusal durumlarla başa çıkma, onlara yaklaşma, uzaklaşma veya onları değiştirme olasılıklarını fark ettikçe, duygu düzenleme becerilerini geliştirirler (Demirkapı, 2014).

VIII. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı 48-72 aylık okul öncesi eğitim alan çocukların duyguları tanıma düzeylerini incelemektir. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi 48-72 aylık olan çocukların hissettikleri duyguları tanıyarak cevap vermesinin cinsiyet ile ilişkisi var mıdır?
2. Cinsiyet ile duygular arasında ilişki var mıdır?
3. Cinsiyet, çocukların duyguları tanımasını etkilemekte midir?
4. Duyguları tanımak cinsiyete göre farklılık gösterir mi?

IX. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Okul öncesi dönem çocuklarının duygularını tanıma ve ifade etme becerilerinin insan yaşamı için kritik bir öneme sahip olduğu yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur (Ersan, 2017). Çocukların bu dönemde duygusal gelişimlerinin önemli olduğunu, duygularını tanımlarını, ifade etmelerini ve başkalarının duygularını anlayarak tepki verebilmeleridir. Bu beceriler, çocukların hem kendi gelişimlerini değerlendirmelerine hem de çevrelerindeki akranlar ve yetişkinlerle sağlıklı sosyal ilişkiler kurmalarına yardımcı olabilmektedir.

Çocuklar, genellikle yaşantılarının büyük bir kısmını sosyal ve akran çevreleriyle geçirirler. Bu süreçte sıra bekleme, kurallara uyma, arkadaşlarının güçlü duygusal durumlarıyla başa çıkma, kendi istekleriyle diğer kişilerin istekleri arasında denge kurma durumuyla karşı karşıya kalırlar (Hyson, 2004). Bu nedenle, duyguların düzenlenmesi ve uygun bir şekilde ifade edilmesi, çocukların sosyal becerilerini geliştirmeleri ve sağlıklı bir şekilde etkileşimde bulunmaları için hayati önem taşımaktadır.

Blair ve diğ., (2002), okul öncesinde olan çocuğun duygusal kontrol davranışı zayıf olanların dışsal ve içsel nedenlere bağlı uygun olmayan davranışların diğerlerine nazaran daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklardaki duygu tanıma, ifade etme ve düzenleme becerilerinin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimleri için temel bir beceri olduğu düşüncesi giderek yaygınlaşmıştır (Eisenberg, Sadovsky ve Spinrad, 2005).

A. Sayıtlar

1. Seçilen örneklem grubu evreni yansıtmaktadır.
2. Araştırmaya katılan çocukların duyguları tanıma aşamasında sorulan sorulara karşılık hissettikleri duygularını tam olarak yansıttıkları varsayılmaktadır.

B. Sınırlılıklar

1. Bu çalışma, İstanbul ilinin Anadolu Yakası'nda bulunan bir özel okul öncesi eğitim kurumunda, okul öncesinde eğitim gören 48-72 aylık 50 çocukla gerçekleştirilmiştir.

X. TANIMLAR

A. Temel Duygular

Tablo 1. Türk Dil Kurumu Sözlüğündeki Tanımlar

Duygular	Tanımlar
Öfke	Kişinin engellenme, incinme ve gözdağı alması gibi durumlar karşısında gösterilen davranış ve duygudur. Genellikle kızgınlık, hışım ve hiddetli olarak adlandırılır. Bu duygular, genellikle bir tür engelleme veya tehdit karşısında ortaya çıkar ve kişinin kendini savunma içgüdüsünden kaynaklanabilir. Bu duygular, öfke ve tepki verme eğilimini temsil eder.
Tiksinti	İğrenme, nefret ya da tikslenme durumu.
Nefret	Bir kimsenin kötülüğünü isteme hali, mutsuzluğunu isteme durumu.
Korku	Tehlike veya tehlikeli düşünce karşısında duyulan kaygı, genellikle üzüntü ve endişe ile ilişkilendirilir. Kötülük gelme ihtimali veya bir tehdit karşısında hissedilen duygu, genellikle muhakeme ile ilişkilendirilir. Ruh bilimi, bu tür duyguları, gerçek veya beklenen tehlikelere karşı uyandıran ve çöşku, ağız kuruması, kalp atışlarının hızlanması, solunum hızlanması gibi fizyolojik değişimlerle kendini gösteren duygu olarak tanımlar. Bu duygular, genellikle stres veya endişe durumlarında ortaya çıkar.
Üzüntü	Olması istenmeyen durum karşısında tedirginlik. Teessür.
Arzu	Dilek, heves etme, istek.
Aşk	Sevgi, sevda, aşırı sevgi ve bağlılık.

Mutluluk	Özlenen bir şeye eksiksiz ve sürekli ulaşılan duygu, kıvanç durumu, saadet, bahtiyar olma.
Sevinç	İstenilen veya hoşça giden bir şeyin olması, coşku.

Ortony ve Turner 1990 yılında yaptığı çalışmada araştırmacıların esas aldığı temel duyguları liste halinde sunmuşlardır.

Tablo 2.Çeşitli bilim insanlarına göre temel duygular (Ortony ve Turner,1990:316).

Alınan Kaynak	Temel Duygular	Gerçek Alınan
Arnold (1960)	☐ Öfke (anger) ☐ Tiksinme (aversion) ☐ Cesaret (courage) ☐ Neşesizlik (dejection) ☐ Arzu (desire) ☐ Umutsuzluk (despair) ☐ Korku (fear) ☐ Nefret (hate) ☐ Umut (hope) ☐ Sevgi (love) ☐ Üzüntü (sadness)	Eylem /hareket eğilimine bağlı
Ekman, Friensen ve Ellsworth (1982)	☐ Öfke (anger) ☐ Korku (fear) ☐ Nefret (hate) ☐ Neşe (joy) ☐ Üzüntü (sadness) ☐ Hayret (surprise)	Evrensel yüz ifadeleri
Frijda (1987)	☐ Arzu (desire) ☐ Mutluluk (happiness) ☐ Merak (interest) ☐ Hayret (surprise) ☐ Şaşkınlık/hayranlık (wonder)	Hareket veya eyleme hazırlık şekilleri/biçimleri

	☐ Keder (sorrow)	
Gray (1982)	☐ Öfke (rage) ☐ Dehşet (terror) ☐ Endişe (anxiety) ☐ Neşe (joy)	Fiziksel bağlantı
Izard (1982)	☐ Öfke (rage) ☐ Küçümseme(contempt) ☐ Nefret (disgust) ☐ İstirap (distress) ☐ Korku (fear) ☐ Suçluluk(guilt) ☐ Merak (interest) ☐ Sevinç (joy) ☐ Utanç (shame) ☐ Hayret (surprise)	Fiziksel bağlantı
James (1884)	☐ Korku (fear) ☐ Keder (grief) ☐ Sevgi (love) ☐ Öfke (anger)	Bedensel bağlantı
Mc Dougall(1926)	☐ Öfke (anger) ☐ Nefret (disgust) ☐ Kıvanç (elation) ☐ Korku (fear) ☐ Bağlılık (subjection)	Güdülerle ilişki

	☐ Şaşkınlık (wonder) ☐ Hassaslık (tender-emotion)	
Mowrer (1960)	☐ Acı (pain) ☐ Zevk (pleasure)	Öğrenilmiş duygusal durumlar
Oatley ve JohnsonLaird(1987)	☐ Öfke (anger) ☐ Nefret (disgust) ☐ Endişe(anxiety) ☐ Mutluluk (happiness) ☐ Üzüntü (sadness)	Önerme içerikli ihtiyaç duymama
Panksepp (1982)	☐ Öfke (anger) ☐ Beklenti (expectancy) ☐ Kıvanç (elation) ☐ Panik(panic)	Fiziksel Bağlantı
Plutchik(1980)	☐ Kabul (acceptance) ☐ Öfke (anger) ☐ Ümit (anticipation) ☐ Nefret (disgust) ☐ Sevinç (joy) ☐ Korku (fear) ☐ Üzüntü (sadness) ☐ Hayret (surprise)	Biyolojik sürece uyarılmaya göre
	☐ Öfke (anger) ☐ Merak (interest)	Sinirsel ateşleme yoğunluğu

Tomkins(1984)	☐ Küçümseme (contempt) ☐ Nefret (disgust) ☐ İstirap (distress) ☐ Korku (fear) ☐ Sevinç (joy) ☐ Utanç (shame) ☐ Hayret (surprise)	
Watson (1930)	☐ Korku (fear) ☐ Sevgi (love) ☐ Öfke (rage)	Fiziksel bağlantı
Weiner ve Graham (1984)	☐ Mutluluk (happiness) ☐ Üzüntü (sadness)	Nitelik yönünden bağımsız

Parrot (2001) tarafından geliştirilen duygu sınıflandırması, 100'den fazla farklı duyguyu içermektedir. Bu duyguları altı temel duygu kategorisi altında tanımlamaktadır: sevgi, sevinç, şaşkınlık, üzüntü, korku ve öfkedir.

Tablo 3. Parrot'a Göre Duygu Sınıflaması

Birincil Duygular	İkincil Duygular	Üçüncül Duygular
Sevgi	Düşkünlük/şefkat	Hayranlık, düşkünlük, aşk-sevgi, şefkat-merhamet, ilgi, hoşlanma, çekicilik-cazibe, önemseme-bakım, hassasiyet, sevecenlik, duygusallık-duyarlılık.
	Arzulama Şehvet	Arzu etmek-istemek, tutku, sevdalanma
	Özlem Hasret	Özlem/hasret

Sevinç	Neşe	Mutluluk, keyif, sevinç, eğlenme, bayram etme, coşku, yerinde duramama.
	Hoşlanma	Heyecan, canlılık, heves, istek.
	Memnuniyet	Hoşnut ve memnun olma.
	Gurur	Övünmek, zafer kazanmak, başarı elde etmek
	İyimserlik	Ummak/istemek, can atmak ve ümit etmek.
	Büyülenme	Mest olma hali, kendinden geçme.
	Ferahlama	Hafifleme hissi, rahatlama, sıkıntıdan kurtulma.
Şaşkınlık	Şaşkınlık	Hayret etme, şaşırma, sürpriz.
Korku	Ürkeklik duyma	Telaşlanmak, dehşete düşmek, şok olmak, korkmak, panik olmak
	Dehşet	Huzursuzluk, kaygı, endişe, ürkeklik, gerginlik, kuruntu
Öfke	Sinirlendirme	Çileden çıkma, kızdırma, tahrik etme/olma, kışkırtma, rahatsızlık, huysuzluk, suratsızlık, somurtkanlık.
	Hiddet	Öfke, hayal kırıklığı
	Köpürmek	Gazap, hakaret etmek, düşmanlık, gaddarlık, sertlik, vahşilik, kin, hıncını almak, üzme, zarar vermek, intikamcılık, kızgınlık, dargınlık
	Nefret	İğrenme, bıkkınlık, aşağılama, küçümseme, hoşlanmama

	Kıskançlık	Çekmeme durumu, hasetlik
	Acı çektirmek	Eziyet etmek, canını yakmak.
Üzüntü	Üzülmek	Depresyon, bunalım, çöküntü, çaresizlik, hüznün, keder, kasvet, sıkıntı mutsuzluk, tasa ve melankolik
	Acı çekmek	İstirap, dertli olma, kırılmak, incinmek, gücenmek, rencide olmak.
	Hüsran	Umutsuzluk ve hayal kırıklığına uğrama.
	Utanç	Suçluluk, ayıp etmek, pişmanlık, kahr, vicdan azabı
	İhmal	Yabancılaşma, dışlanma, ilgisizlik, yalnızlık, reddedilme, yenilgi, güvensizlik, aşağılanma, hakaret edilme
	Duygudaşlık	Acıma

Duygu Düzenleme Becerisi: Duygusal tepkilerin çevrenin koşullarına uyum sağlama yeteneği olarak tanımlanabilir. Bu, duyguları dikkatlice gözlemleme, değerlendirme ve gerektiğinde değiştirme becerisini içerir (Thompson, 1994).

XI. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

A. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın amacı; okul öncesi eğitim alan 48-72 aylık çocukların duygularını (mutluluk, sevinç, korku, üzüntü, şaşkınlık, öfke, tiksinti, merak, heyecan, yorgunluk) tanımlama ve duyguları tanıma düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşma durumunu incelemektir.

Bu çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelini açacak olursak ilişkisel tarama modeli kullanılarak iki ve daha fazla değişken arasında bulunan değişim derecesiyle değerlendirmeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 1995).

B. Çalışma Grubu

Çalışma grubunda yer alan katılımcılar amaçlı örneklem seçme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim öğretim yılında, İstanbul il merkezindeki 3 anaokulunun ana sınıfına devam eden 48-72 ay arasındaki 26'sı kız 24'ü erkek toplam 50 çocuk oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yönteminin seçilmesinin amacı araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmaktır. Bu yöntemde örnekleme seçilecek bireyler araştırmacının kişisel görüşüne göre belirlenir. Bireyler temsil gücü yüksek, ulaşılması ve bilginin toplanması kolay olduğu umulanlar arasından seçilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Tablo 4: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Erkek	26	52
	Kız	24	48

C. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, araştırmacı ve uzmanlar tarafından geliştirilen duyguları tanıma soruları hazırlanarak, çocuklara hikâye anlatma tekniğinden yararlanılarak sorular yöneltilmiş ve hissettikleri duyguları cevaplamaları istenmiştir. Hissettikleri duyguların yanıtını ise uzman ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Duygu Belirtke Tablosu”nda verilerin toplanması sağlanmıştır.

D. Veri toplama araçları

Araştırmanın verileri, çocuklara okunan hikâyede geçen duygularla ilgili algılarını anlamak için belirlenen veri toplama aracı kullanılarak elde edilmiştir. Ayrıca çocuklara ait demografik bilgileri belirleyebilmek için “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır.

E. Verilerin Analizi

Çocuklara okunan hikâyelerde algıladıkları duyguları belirlemeleri istenmiş. Elde edilen veriler betimsel analiz yapılarak alt amaçlara göre frekans (f) yüzde (%) değerleri verilmiştir.

Bu bağlamda hikâyede geçen sorulara ve alt sorulara yanıt aranmaktadır:

Ağustos Böceği İle Karınca

Bir yaz günü ağustos böceği saz çalıp şarkı söylerken birdenbire karşısına karınca çıkmış. Ağustos böceği bu güzel yaz gününde eğlenmek yerine çalışan karıncayla alay etmiş. Karınca “Kışın aç kalmamak için çalışmak zorundayım” demiş. Günler geçmiş, soğuk kış günleri kapıya dayanmış. Bir gün çok soğuk ve karanlıkmiş, etrafta kimsecikler yokmuş. Ağustos böceğinin karnı çok acıkmış ve çok üşüyormuş. Karıncanın evine gitmeye karar vermiş ve karıncanın kapısını çalmış. Ağustos böceği “Çok açım, beni evine alır mısın?” demiş. Karınca da yaz boyunca eğlenip çalışmayan

ağustos böceğini görünce kaşlarını çatmış. “Sen yaz günlerini eğlenerek geçirdin, şimdi utanmadan benden yardım mı istiyorsun?” demiş. Ağustos böceği hatasının farkında olduğunu ve bir daha yapmayacağını, söylemiş. Karınca da ağustos böceğini evine almış ve yemeklerini onunla paylaşmış. Ağustos böceği karnını doyurunca sevinçten havalara uçmuş.

F. Uygulama Aşaması

Uygulama boş bir sınıfta, çocuğun dış uyaranlardan etkilenmeyeceği şekilde ortam hazırlanmıştır. Sadece araştırmacı ve çocuğun olduğu ortamda sorular sorulmuştur. Her bir çocuk birbirinden etkilenmemesi adına tek tek sınıfa alınmış ve soruları cevaplayarak sözel olarak yanıtlamaları istenmiştir. Hikâye ile ilgili görsel göstererek hikâye anlatımı yapılmıştır. Sorular aşamasında çocukların duyguları daha iyi bir şekilde algılaması adına duyguların yüz ifadeleri çıkarılmış ve gösterilerek tanımlamaları sağlanarak cevaplar alınmıştır. Veriler Duygu Belirtke Tablosu’na kaydedilmiştir. Çocuklara uygulanan bu çalışma 3 gün boyunca toplam 12 oturum devam etmiş olup her bir çocuk için yaklaşık 10-15 dakika sürede gerçekleşmiştir.

Araştırmacı tarafından geliştirilen 5 ana soru ve alt sorular alanında uzman üç kişinin görüşü alınarak geliştirilmiştir.

Sorular

1. **Soru:** Ağustos Böceği saz çalıp şarkı söylerken karşısına birdenbire karınca çıkınca ne hissetmiştir?

Alt sorular:

Beklemediğin bir anda sevdiğin bir arkadaşın karşına çıksa ne hissedersin?

Ailen senin için sürpriz bir doğum günü hazırladı ne hissederdin?

2. **Soru:** Ağustos böceği karınca ile alay ettiğinde karınca burada kendini nasıl hissetmiştir?

Alt sorular:

Arkadaşın seninle alay ederse veya sana hoş olmayan sözler söylerse kendini nasıl hissedersin?

Sevdiğin bir oyuncağın kırılırsa ne hissedersin?

3. **Soru:** Günler geçmiş, soğuk kış günleri kapıya dayanmış. Bir gün çok soğuk ve karanlıkmiş, etrafta kimsecikler yokmuş. Ağustos böceğinin karnı çok acıkmış ve çok üşüyormuş. Diyelim ki sen ağustos böceğisin ve karanlık ormanda yürüyorsun ne hissederdin?

Alt sorular:

Karanlık olunca ne hissedersin?

Karanlıkta yalnız başına kalırsan ne hissedersin?

4. **Soru:** Karınca, ağustos böceğine kaşlarını çattığında ne hissetmiş?

Alt sorular:

Biri seni rahatsız ettiğinde veya arkadaşın izinsiz oyuncağını aldığında ne hissedersin?

5. **Soru:** “Karınca, ağustos böceğini evine aldığı ve yiyeceklerini paylaştığı için ağustos böceği havalara uçmuş.” Burada ağustos böceği ne hissetmiştir?

Alt sorular:

Ailenle güzel vakit geçirdiğin zaman veya en sevdiğin arkadaşlarınla sevdiğin bir oyunu oynadığın zaman ne hissedersin?

XII. BULGULAR

Tablo 5: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Erkek	26	52
	Kız	24	48

Tablo 5’de araştırmaya katılan okul öncesi eğitim gören öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları verilmiştir. Katılımcı sayılarının birbirine yakın olması araştırmanın cinsiyet değişkenine uygun verilerin elde edilmesini sağlamıştır.

Tablo 6: Chi-Squared Test

	Value	df	p
X ²	15.137	8	0.047
N	250		

*p<0.05

Tablo 6’de katılımcıların sonuçları incelendiğinde hem sorulara hem de alt sorulara verilen cevaplar bazında sorular genelinde yapılan Chi-Squared Test sonucuna göre p değeri (p=,0,47) grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymaktadır.

Birinci Soru ve Alt Sorulara İlişkin Bulgular

Soru: “Ağustos böceği saz çalıp şarkı söylerken karşısına birdenbire karınca çıkınca ne hissetmiştir?”

Alt sorular: “Beklemediğin bir anda sevdiğin bir arkadaşın karşına çıksa ne hissedersin?”

“Ailen senin için sürpriz bir doğum günü hazırladı ne hissederdin?”

Birinci soruya ilişkin bulgular tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Öğrencilerin Birinci Soru İle İlgili Verdikleri Yanıtlar

Duygular										
Cinsiyet	Mutluluk	Sevinç	Korku	Üzüntü	Şaşkınlık	Öfke	Merak	Heyecan	Yorgunluk	Toplam
Erkek	11	2	0	0	8	0	0	5	0	26
Kız	10	5	0	0	7	1	0	1	0	24
Toplam	21	7	0	0	15	1	0	6	0	50

Tablo 7’te okul öncesi eğitim gören öğrencilerin birinci soru ve alt sorulara öğrencilerin hissettikleri duyguları ifade etmeleri ile ilgili sayısal veriler belirtilmiştir. Araştırmacı soru kapsamında hangi duyguyu ne derecede tanımladıklarını ve hissettiklerini geri dönüt olarak almıştır.

Bu sorulara öğrencilerin verdiği yanıtlar tabloda yer almaktadır. Sorunun temelinde duygu olarak “mutluluk” işlenmektedir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında erkek öğrencilerin yarısına yakını (11 öğrenci / %42) birinci soruda işlenen “mutluluk” duygularını tercih ettiği görülmüştür. Kız öğrencilere bakıldığında ise yarısına yakını (10 öğrenci / %42) bu soruda işlenen “mutluluk” duygularını tercih etmiştir.

Birinci soruda hissettikleri duygularla ilgili olarak kız ve erkek öğrencilerin yarısına yakını 11 erkek öğrenci, 10 kız öğrenci olmak üzere toplam 21 öğrenci (%42) “mutluluk” duygusunu ifade etmiştir. En çok tercih ettikleri ikinci duygu ise 8 erkek öğrenci ile 7 kız öğrenci olmak üzere toplam 15 öğrenci (%30) “şaşkınlık” duygusunu ifade etmiştir. Diğer hissettikleri duygular ise sırasıyla “sevinç” 7 öğrenci (2 erkek 5 kız), “heyecan” 6 öğrenci (5 erkek 1 kız) ve “öfke” 1 (1 kız) öğrenci ifade etmiştir.

İkinci Soru ve Alt Sorulara İlişkin Bulgular

Soru: “Ağustos Böceği karınca ile alay ettiğinde karınca burada kendini nasıl hissetmiştir?”

Alt sorular: “Arkadaşın seninle alay ederse veya sana hoş olmayan sözler söylerse kendini nasıl hissedersin?”

“Sevdiğin bir oyuncağın kırılırsa ne hissedersin?”

İkinci soruya ilişkin bulgular tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin İkinci Soru İle İlgili Verdikleri Yanıtlar

Duygular										
Cinsiyet	Mutluluk	Sevinç	Korku	Üzüntü	Şaşkınlık	Öfke	Merak	Heyecan	Yorgunluk	Toplam
Erkek	0	0	0	9	1	15	0	0	1	26
Kız	0	1	0	16	1	5	0	1	0	24
Toplam	0	1	0	25	2	20	0	1	1	50

Tablo 8’te okul öncesi eğitim gören öğrencilerin ikinci soru ve alt sorulara öğrencilerin hissettikleri duyguları ifade etmeleri ile ilgili sayısal veriler belirtilmiştir. Araştırmacı soru kapsamında hangi duyguyu ne derecede tanımladıklarını ve hissettiklerini geri dönüt olarak almıştır.

Bu sorulara öğrencilerin verdiği yanıtlar tabloda yer almaktadır. Sorunun temelinde duygu olarak “öfke ve üzüntü” işlenmektedir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında erkek öğrencilerin tamamına yakını (24 öğrenci / %92) birinci soruda işlenen “öfke ve üzüntü” duygusunu tercih ettiği görülmüştür. Kız öğrencilere bakıldığında ise tamamına yakını (21 öğrenci / %88) bu soruda işlenen “öfke ve üzüntü” duygusunu tercih etmiştir.

İkinci soruda hissettikleri duygularla ilgili olarak kız ve erkek öğrencilerin yarısı 9 erkek öğrenci, 16 kız öğrenci olmak üzere toplam 25 öğrenci (%50) “üzüntü” duygusunu ifade etmiştir. En çok tercih ettikleri ikinci duygu ise 15 erkek öğrenci ile 5 kız öğrenci olmak üzere toplam 20 öğrenci (%40) “öfke” duygusunu ifade etmiştir. Diğer hissettikleri duygular ise sırasıyla “şaşkınlık” 2 öğrenci (1 erkek 1 kız), “sevinç” 1 öğrenci (1 kız) ve “heyecan” 1 (1 kız) öğrenci ifade etmiştir.

Üçüncü Soru ve Alt Sorulara İlişkin Bulgular

Soru: Günler geçmiş, soğuk kış günleri kapıya dayanmış. Bir gün çok soğuk ve karanlıkmiş, etrafta kimsecikler yokmuş. Ağustos böceğinin karnı çok acıkmış ve

çok üşüyormuş. Diyelim ki sen Ağustos böceğisin ve karanlık ormanda yürüyorsun ne hissederdin?

Alt sorular: Karanlık olunca ne hissedersin?

Karanlıkta yalnız başına kalırsan ne hissedersin?

Üçüncü soruya ilişkin bulgular tablo 9’te verilmiştir.

Tablo 9’te okul öncesi eğitim gören öğrencilerin üçüncü soru ve alt sorulara öğrencilerin hissettikleri duyguları ifade etmeleri ile ilgili sayısal veriler belirtilmiştir.

Tablo 9: Öğrencilerin Üçüncü Soru İle İlgili Verdikleri Yanıtlar

Duygular										
Cinsiyet	Mutluluk	Sevinç	Korku	Üzüntü	Şaşkınlık	Öfke	Merak	Heyecan	Yorgunluk	Toplam
Erkek	1	0	14	3	0	1	4	3	0	26
Kız	1	0	19	2	1	0	0	1	0	24
Toplam	2	0	33	5	1	1	4	4	0	50

Araştırmacı soru kapsamında hangi duyguyu ne derecede tanımladıklarını ve hissettiklerini geri dönüt olarak almıştır.

Bu sorulara öğrencilerin verdiği yanıtlar tabloda yer almaktadır. Sorunun temelinde duygu olarak “korku” işlenmektedir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında erkek öğrencilerin yarısından fazlası (14 öğrenci / %54) birinci soruda işlenen “korku” duygusunu tercih ettiği görülmüştür. Kız öğrencilere bakıldığında ise büyük bir çoğunluğu (19 öğrenci / %79) bu soruda işlenen “korku” duygusunu tercih etmiştir.

Üçüncü soruda hissettikleri duygularla ilgili olarak kız ve erkek öğrencilerin yarısından fazlası 14 erkek öğrenci, 19 kız öğrenci olmak üzere toplam 33 öğrenci (%66) “korku” duygusunu ifade etmiştir. En çok tercih ettikleri ikinci duygu ise 3 erkek öğrenci ile 2 kız öğrenci olmak üzere toplam 5 öğrenci (%10) “üzüntü” duygusunu ifade etmiştir. Diğer hissettikleri duygular ise sırasıyla “merak” 4 öğrenci (4 erkek), “heyecan” 4 öğrenci (3 erkek 1 kız), “mutluluk” 2 (1 erkek, 1 kız), “öfke” 1 (1 erkek) ve “şaşıklık” 1 (1 kız) öğrenci ifade etmiştir.

Tablo 10: Öğrencilerin Dördüncü Soru İle İlgili Verdikleri Yanıtlar

Duygular										
Cinsi yet	Mutlulu k	Sevinç	Korku	Üzüntü	Şaşkınlık	Öfke	Merak	Heyecan	Yorgunl uk	Toplam
Erkek	0	0	3	3	2	17	0	1	0	26
Kız	0	1	0	9	0	9	1	3	1	24
Topla m	0	1	3	12	2	26	1	4	1	50

Dördüncü Soru ve Alt Sorulara İlişkin Bulgular

Soru: Karınca, ağustos böceğine kaşlarını çatığında ne hissetmiş?

Tablo 10’da okul öncesi eğitim gören öğrencilerin dördüncü soru ve alt sorulara öğrencilerin hissettikleri duyguları ifade etmeleri ile ilgili sayısal veriler belirtilmiştir. Araştırmacı soru kapsamında hangi duyguyu ne derecede tanımladıklarını ve hissettiklerini geri dönüt olarak almıştır.

Bu sorulara öğrencilerin verdiği yanıtlar tabloda yer almaktadır. Sorunun temelinde duygu olarak “öfke” işlenmektedir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında erkek öğrencilerin yarısından fazlası (17 öğrenci / %65) birinci soruda işlenen “öfke” duygusunu tercih ettiği görülmüştür. Kız öğrencilere bakıldığında ise kız öğrencilerin yarısına yakını (9 öğrenci / %38) bu soruda işlenen “öfke” duygusunu tercih etmiştir.

Dördüncü soruda hissettikleri duygularla ilgili olarak kız ve erkek öğrencilerin yarısına yakını 17 erkek öğrenci, 9 kız öğrenci olmak üzere toplam 26 öğrenci (%52) “öfke” duygusunu ifade etmiştir. En çok tercih ettikleri ikinci duygu ise 3 erkek öğrenci ile 9 kız öğrenci olmak üzere toplam 12 öğrenci (%24) “üzüntü” duygusunu ifade etmiştir. Diğer hissettikleri duygular ise sırasıyla “heyecan” 4 öğrenci (1 erkek 3 kız), “korku” 3 öğrenci (3 erkek), “şaşıklık” 2 (2 kız), “sevinç” 1 (1 kız), “merak” 1 (1 kız) ve “yorgunluk” 1 (1 kız) öğrenci ifade etmiştir.

Tablo 11: Öğrencilerin Beşinci Soru İle İlgili Verdikleri Yanıtlar

Cinsiyet	Duygular									Toplam
	Mutluluk	Sevinç	Korku	Üzüntü	Şaşkınlık	Öfke	Merak	Heyecan	Yorgunluk	
Erkek	19	5	0	0	1	0	0	1	0	26
Kız	15	7	0	0	0	0	0	2	0	24
Toplam	34	12	0	0	1	0	0	3	0	50

Beşinci Soru ve Alt Sorulara İlişkin Bulgular

Beşinci Soru: “Karıncı, ağustos böceğini evine aldığı ve yiyeceklerini paylaştığı için ağustos böceği havalara uçmuş.” Burada ağustos böceği ne hissetmiştir?”

Alt Soru: “Ailenle güzel vakit geçirdiğin zaman veya en sevdiğin arkadaşlarınla sevdiğin bir oyunu oynadığın zaman nasıl hissedersin?”

Beşinci soruya ilişkin bulgular tablo 11’de verilmiştir

Tablo 11’de okul öncesi eğitim gören öğrencilerin beşinci soru ve alt sorulara öğrencilerin hissettikleri duyguları ifade etmeleri ile ilgili sayısal veriler belirtilmiştir. Araştırmacı soru kapsamında hangi duyguyu ne derecede tanımladıklarını ve hissettiklerini geri dönüt olarak almıştır.

Bu sorulara öğrencilerin verdiği yanıtlar tabloda yer almaktadır. Sorunun temelinde duygu olarak “mutluluk, sevinç” işlenmektedir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında erkek öğrencilerin tamamına yakını (24 öğrenci / %92) beşinci soruda işlenen “mutluluk, sevinç” duygularını tercih ettiği görülmüştür. Kız öğrencilere bakıldığında ise tamamına yakını (22 öğrenci / %92) bu soruda işlenen “mutluluk, sevinç” duygularını tercih etmiştir.

Beşinci soruda hissettikleri duygularla ilgili olarak kız ve erkek öğrencilerin büyük bir çoğunluğu 19 erkek öğrenci, 15 kız öğrenci olmak üzere toplam 34 öğrenci (%68) “mutluluk” duygusunu ifade etmiştir. En çok tercih ettikleri ikinci duygu ise 5 erkek öğrenci ile 7 kız öğrenci olmak üzere toplam 12 öğrenci (%24) “sevinç” duygusunu ifade etmiştir. Diğer hissettikleri duygular ise sırasıyla “heyecan” 3 öğrenci (1 erkek 2 kız) ve “şaşkınlık” 1 öğrenci (1 erkek) ifade etmiştir.

XIII. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın amacı 48-72 aylık okul öncesi eğitim alan çocukların duyguları tanıma düzeylerini incelemektir. Bu ana amaç doğrultusunda, 48-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının duyguları tanıma düzeyinin cinsiyete ve yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Araştırma, 48-72 ay grubundaki çocukların duyguları tanıma becerilerinin gelişimi ile duyguları ifade etme arasındaki ilişkiyi anlamamıza ve bu süreci etkileyen faktörleri belirlememize yardımcı olacaktır.

Araştırmada elde edilen bulgularda, çocukların duygularını tanımalarına ilişkin cinsiyetler arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Özellikle kızgınlık ve şaşkınlık duygularının betimlemelerinde erkek çocukların daha fazla başarılı olduğu belirlenmiştir. Kuyucu'nun (2012) 6 yaş grubu çocuklarla yaptığı araştırmada da kızgınlık duygusuna ilişkin betimlemelerde erkek çocuklar lehine bir farklılık olduğu sonucuna varılmıştır. Fesbach (1970); Meece ve Mize (2010) tarafından yapılan çalışmalarda, erkek çocuklarda kızgınlık duygusuna bağlı ifade ve davranışların kız çocuklarına göre daha fazla görüldüğü belirtilmektedir. Bu bulgular, cinsiyetin çocukların duygusal tepkileri ve bu duyguları ifade etme biçimleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Cinsiyete bağlı bu farklılıkların, çocukların cinsiyet rollerine ilişkin beklentilerindeki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Erkek çocukların daha fazla kızgınlık ifadesi ve davranışı göstermeleri, toplumsal normlar ve kültürel beklentilerle de ilişkilendirilebilir. Bu nedenle, çocukların duygusal gelişimlerinin desteklenmesinde, cinsiyetler arasındaki bu farklılıkları göz önünde bulundurmak ve her çocuğun duygularını sağlıklı bir şekilde ifade edebilmesi için uygun ortam ve fırsatları sağlamak önemlidir.

Bu bulgular, çocukların duygusal ifadelerinin cinsiyetler arasında değişkenlik gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Özellikle kızgınlık ve şaşkınlık gibi duyguların betimlemelerinde erkek çocukların daha başarılı olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, diğer araştırmalarla da uyumluluk göstermektedir. Erkek çocuklarda kızgınlık

duygusuna yönelik ifadelerin ve davranışların kızlara göre daha yaygın olduğu belirtilmektedir. Ancak, Kuyucu (2012) tarafından yapılan çalışma, duygusal betimlemelerde cinsiyetin farklılıklara neden olabileceğini öne sürmektedir, yani bu bulguların genelleştirilmesi için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Sayıl (1996), yapmış olduğu çalışmada cinsiyeti temel alarak cinsiyetin duygular üzerinde etkisini incelenmiştir. Erkek ve kız çocukların mutlu, üzgün, öfkeli ve şaşkın yüz ifadelerini tanıma becerilerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu da beklenen bir sonuçtur. Diğer yandan yapılan konu ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda duygusal yüz ifadelerini tanıma becerilerinde kızlar lehine olan çok az cinsiyet farkına rastlanırken bazılarında da cinsiyet farkına rastlanmamıştır.

Genel bir şekilde bulgulara bakıldığında ise çocukların tanımladıkları duygulara ilişkin kurdukları cevaplar bir diğer deyişle betimledikleri duygular ile çocukların cinsiyetleri açısından anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

XIV. ÖNERİLER

Bu araştırmada, okul öncesi dönemde ve eğitim alan çocukların duygularını tanıma düzeyleri kapsamında, cinsiyet ile ilişkisini ele alarak incelenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına dayanarak okul öncesi eğitimi alanında çalışan araştırmacılar ve uygulayıcılar için aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

Duyguların tanınması, değerlendirilmesi, anlaşılması, doğru bir şekilde ifade edilmesi ve kontrol edilmesi gibi becerilerin toplamı olan duygusal zekâ, bireyin yaşamının çeşitli alanlarında avantaj sağlar. Duygusal becerilerin gelişimi, bireyin sosyal ilişkilerini, akademik başarısını ve genel yaşam memnuniyetini etkiler. Öte yandan, bu becerilerin gelişmemesi, bireyin dikkat, hafıza, düşünme ve öğrenme becerilerini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle çocuklarda duyguların etkilerinin incelendiği çok boyutlu araştırmalar yapılması başta okul öncesi eğitimi alan çocuklar olmak üzere eğitimde yeni yaklaşım ve öğrenmelere imkân sağlayacağı düşünülmektedir.

Okul öncesi dönemde duygusal becerilerde zorluk yaşayan çocuklar için tasarlanmış bir duygu eğitimi programı uygulanarak çalışmanın verimliliği incelenebilir. Bu program, çocukların duygularını tanımlarına, ifade etmelerine ve yönetmelerine yardımcı olabilir.

XV. KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- ARAL, N. KANDIR, A. ve CAN YAŞAR, M. (2000). **Okul Öncesi Eğitim ve Anasınıfı Programları** , Ya-Pa Yayınları, İstanbul, Türkiye.
- ARI, R. ve SEÇER, Z. (2004). **Gelişim Psikolojisi: Temel Kavramlar ve Kuramlar** , Nobel Yayıncılık, Ankara, Türkiye.
- BAKIRCIOĞLU, N. (2012). **Çocuk ve Ergen Psikolojisi: Kuramlar ve Uygulamalar**, Pegem Akademi, Ankara, Türkiye.
- BAKIRCIOĞLU, R. (2012). **Ansiklopedik psikoloji sözlüğü** , Ankara, Anı yayıncılık.
- BARNES, J. (2014). **Temel biyolojik psikoloji** , (A. Altındağ Çev. Ed.), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- BARTHOLOMEW, K., and SİMPSON, J. A. (2005). ‘‘Theoretical Perspectives on Attachment’’, The Cambridge Handbook of Personal Relationships (Eds. A. L. Vangelisti & D. Perlman), Cambridge University Press, 24-43.
- BAŞAL, H. A. (2004). **Gelişim ve Psikoloji: Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebiliriz ?** , 2. Baskı, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları.
- BAYHAN, S. (2010). **Gelişim Psikolojisi ve Uygulamaları**, Eğitim Yayınevi, İstanbul, Türkiye.
- BECEREN-ÖZDEMİR, B. ve ZEMBAT, R. (2016). ‘‘Güçlü Başlangıç Sosyal Duygusal Öğrenme Programı’nın 5 yaş çocuklarının duygusal gelişimleri üzerine etkisi’’, International Journal of Human Sciences, 13(1), 1003-1016.
- BERK, L. E. (2015). **Bebekler ve çocuklar: doğum öncesinden orta çocukluğa** , N. Işıkoğlu Erdoğan (Ed), Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.
- BİNBAŞIOĞLU, C. (1990). **Eğitimde Planlama ve Yönetim** , Özgür Yayınları, İstanbul, Türkiye.

- BLAIR, C., GRANGER, D. A., and MILLS-KOONCE, R. (2002). ‘‘ Early Development of Stress Regulation and Its Impact on Child Development: The Role of Emotion Regulation’’, *Developmental Psychobiology*, 41(2), 145-157.
- BOWLBY, J. (1997). **Attachment and loss** , Vol. I. Attachment, Australia, Pimlico.
- BREDEKAMP, S. (2015). ‘‘ Effective Practices in Early Childhood Education: Building a Foundation ‘’, Pearson.
- BULLOCK, M., and RUSSELL, J. (1984). ‘‘The Development of Children’s Understanding of Emotions’’, *Cognitive Development*, 2(4), 331-351.
- CALKINS, S. D. and HOWSE, R. B. (2004). ‘‘Individual Differences in Infant Temperament and Emotion Regulation: Implications for Social and Emotional Development’’, *Social Development*, 13(2), 210-228.
- CASPI, A. ROBETS, B. W. and SHINER, R. L. (2016). ‘‘Personality Development Across the Life Course: Theoretical Perspectives and Empirical Findings’’, *Handbook of Personality: Theory and Research* (Eds. R. W. Robins, R. C. Fraley, and R. Krueger), Guilford Press, 301-326.
- CHAPLIN, T.M. and ALDAO, A. (2013). ‘‘Gender differences in emotion expression in children: a meta-analytic review’’, *Psychol, Bull*, 139(4), 735-65.
- CICHETTI, D., GANIBAN, J. and BATNETT, D. (1991). ‘‘ Contributions from the study of high risk populations to understanding the development of emotion regulation’’, In: J. Garber and K. A. Dodge (Editör), *The Development of Emotion Regulation and Dysregulation*, UK: Cambridge University Press, Cambridge, 15-48.
- CİRHİNLİOĞLU, F. G. (2010). **Çocuk gelişimi ve ruh sağlığı: okul öncesi dönem** , Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- CLAUSEN, J. A. (2007). ‘‘ Gender and Inequalities in Health Across the Life Course. Gender and Health: The Effects of Constrained Choices and Social Policies’’, (Eds. E. Kuhlmann and E. Annandale), Cambridge University Press, 23-39.
- COHN, J. F., and TRONICK, E. Z. (1988). ‘‘ Specificity of infants' response to mothers' affective behavior’’, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 27(3), 261-267.
- COLE, P. M. (1986). ‘‘ Children's Understanding of Emotion: The Development of Emotional Knowledge’’, Cambridge University Press.

- COPLAN, R. J., KINGSBURY, M., and DOEY, L. M. (2014). ‘‘ The Role of Shyness and Social Anxiety in Children's Social and Emotional Development’’, *Child Development Perspectives*, 8(4), 251-257.
- CRAWFORD, T., and TAYLOR, P. J. (2001). ‘‘ Introduction to Social Psychology: A European Perspective’’, Blackwell Publishing.
- CROİZER, W. R. (2001). ‘‘ A Guide to the Psychology of the Social and Emotional Development of Children and Adolescents’’, Routledge.
- CÜCELOĞLU, D. (1995). **Yeniden İnsan İnsana** , İstanbul, Remzi Kitabevi
- CÜCELOĞLU, D. (2016). **İnsanı Anlama Sanatı** , Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye.
- ÇULHA, M., ve DERELİ , E. (1987). **Gelişim Psikolojisi: Kuramlar ve Uygulamalar** , Vize Yayıncılık, İstanbul, Türkiye.
- DEMİRKAPI, S. (2014). **Gelişim Psikolojisi: Teoriler, Araştırmalar ve Uygulamalar** , Pegem Akademi, Ankara, Türkiye.
- DENHAM, S. A. (1986). ‘‘ Social Cognition, Social Behavior, and Emotion in Preschool Children’’, *Child Development*, 57(3), 588-600.
- DENHAM, S. A. (2007). **The Development of Emotional Competence** , Guilford Press.
- DENHAM, S. A. and Burton, R. (1996). ‘‘ A social-emotional intervention for at-risk 4-yearolds’’, *Journal of School Psychology*’’, 34(3), 225-245.
- DIENER , E., SCOLLON , C. N., and LUCAS, R. E. (2004). "The evolving concept of subjective well-being: The role of happiness and life satisfaction in understanding human behavior." *In M. Snyder & J. L. Sullivan (Eds.), Cooperation: The political psychology of effective human interaction* (pp. 14-37), Malden, MA: Blackwell Publishing.
- DUNN, J. and HUGHES, C. (1998). ‘‘ Understanding Emotions in Others: Theory of Mind and Its Development’’, *Child Development*, 371-383.
- DURMUŞ, A. (2007). **Gelişim Psikolojisi**, Morpa Yayınları , İstanbul, Türkiye.
- DURMUŞOĞLU-SALTALI, N. ve DENİZ, M. E. (2010). ‘‘ Duygu Eğitimi Programı’nın okul öncesi eğitime devam eden altı yaş çocuklarının duygusal becerilerine etkisi’’, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(4), 2105-2140.
- EİSENBERG , N., SADOVSKY, A. and SPİNRAD, T. L. (2005). ‘‘ Associations of emotion-related regulation with language skills, emotion knowledge, and

- academic outcomes” , New directions for child and adolescent development, 109-118.
- ERDEN, Ş. (2008). “ Duygusal gelişim. (Editör: M.Engin Deniz), Erken çocukluk döneminde gelişim” , Ankara, Maya Akademi Yayın Dağıtım.
- FARRER, T. J. (2004). “ Emotion, Empathy, and the Theory of Mind” , Cognition and Emotion, 18(2), 225-246.
- FELLEMAN , D. J. and Ark, W. (1983). “The Role of Social Cognition in Understanding Emotions: A Developmental Perspective” , Developmental Psychology, 19(2), 224-233.
- FESBACH, S. (1970). “Aggression. In: Mussen P, editor. Carmichael's manual of child psychology”, Wiley; New York: 1970.
- GALLESE, V. (2003). “The Shared Manifold Hypothesis: From Mirror Neurons to Empathy” , Journal of Consciousness Studies, 10(5), 33-50.
- GARZOTTO , F., PAOLİNİ , P. And SABİESCU , A. (2010, June). “ Interactive storytelling for children” , In Proceedings of the 9th international conference on interaction design and children, (pp. 356-359).
- GEÇTAN, E. (2016). **Kişilik ve Psikopatoloji** , Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye.
- GOLEMAN D. (2014). **Duygusal Zekâ Neden IQ’dan Daha Önemlidir** , (Yüksel BS, Çev.), (30. bs.), Ankara, Varlık Yayınları, 27-32.
- GOLEMAN, D. (2011). **Duygusal Zekâ** , 31. Baskı, (Çev: Banu S. YÜKSEL), İstanbul, Varlık Yayınlar.
- GÖVSA , İ.A. (1998). **Çocukta Duygusal Gelişim** , İstanbul, Hayat Yayınları.
- GREENBERG, M. T. (1997). “ Promoting social and emotional competence: The PATHS Curriculum and the CASEL Network” , Reaching Today’s Youth, 49-52.
- GÜLER , N. (2016). **Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik** , Pegem Akademi, Ankara, Türkiye.
- GÜLTEKİN AKDUMAN, G. (2014). **Çocuklarda görülen uyum ve davranış sorunları** , A. Güngör Aytar (Ed.), Ruh sağlığı içinde, (s. 89- 124), Ankara, Hedef Yayıncılık.
- GÜNGÖR, A. (2009). **Toplumsal ve duygusal gelişim** , (A. Ulusoy, Ed.), İçinde Gelişim ve Öğrenme, (93-124), Ankara, Anı Yayıncılık.
- GÜR , H., ÖZDEMİR, S. ve AKMAN, B. (2016). **Gelişim Psikolojisi: Temel Kavramlar ve Kuramlar** , Pegem Akademi, Ankara, Türkiye.

- HAVELL, T. T., GREEN, L. L., and FLAVELL, J. H. (1988). "The Role of Theory of Mind in Social Understanding", *Child Development*, 59(3), 597-609.
- HAVELL, T. T., GREEN, L. L., and FLAVELL, J. H. (1990). "Children's Understanding of Emotion: Evidence for the Role of Theory of Mind", *Developmental Psychology*, 26(4), 586-594.
- HENDERSON, G. J. and ZIMBARDO, P. G. (2001). "The Psychology of Attitudes and Attitude Change", Allyn and Bacon.
- HERNDON, K. J., BAILEY, C. S., SHEWARK, E., DENHAM, S. A. and BASSETT, H. H. (2013). "Preschoolers' emotion expression and regulation: relations with school adjustment", *J. Genet. Psychol*, 174(0), 642-663.
- HOLDEN, J. (2014). "The role of positive psychology in the workplace: An overview of recent research", *Journal of Applied Psychology*, 99(3), 383-397.
- HYSON, M. (2004). "The emotional development of young children: building an emotion-centered curriculum", 2. Baskı, New York, Teachers College Press.
- IZARD, C. E. and ACKERMAN, B. P. (2000). "Emotions and Emotional Development in Infancy and Early Childhood", *Handbook of Emotions*, (Eds. M. Lewis & J. M. Haviland-Jones), Guilford Press, 258-273.
- JACK, R. E., GARROD, O. G. B. and SCHYNS, P. G. (2014). "Dynamic facial expressions of emotion transmit an evolving hierarchy of signals over time", *Current Biology*, 24, 187-192.
- JERONİMUS, B. F., KOTOV, R., RIESE, H., and ORMEL, J. (2016). "The Role of Personality in Psychological Disorders: A Review of the Evidence", *Journal of Abnormal Psychology*, 125(3), 440-451.
- JERSİLD, A. T. (1979). "Çocuk psikolojisi", Ankara, Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları.
- JUHASZ, A.M. and MUNSHI, N. (1990). "Faces and feelings: A projective technique for measuring young children's self-esteem", *Perceptual and Motor Skills*, 70, 691-730.
- KANDIR, A. (2004). **Gelişimde 3-6 yaş: çocuğum büyüyor**, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, 2. Basım.
- KAPÇI, E. G. (2011). "Erken çocukluk döneminde sıklıkla karşılaşılan duygusal davranışsal sorunlar", Y. Uzuner (Ed.), *Çocuk ruh sağlığı içinde*, (s. 107-130), Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

- KARAASAR , N. (1995). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri** , Nobel Yayıncılık, Ankara, Türkiye, 81-82.
- KARAASLAN, Ü.K. (2012). ‘‘ Okul öncesi eğitimin ve diğer değişkenlerin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin duyguları tanıma ve ifade etme becerilerine etkisi’’, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- KARTAL, H. (2007). ‘‘ The effect of mother-child education program which is one of the early child hood education programs on cognitive development of six age children’’, Elementary Education Online, 6(2), 234-248.
- KOCAYÜREK, A. (2004). **Duygusal zekâ eğitiminde drama** etkinlikleri , Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- KOPP, C. B. and NEUFELD, S. J. (2003). ‘‘ The Development of Emotion Regulation: Biological and Psychological Factors’’, Handbook of Emotions (Eds. M. Lewis & J. M. Haviland-Jones), Guilford Press, 347-362.
- KÖKNEL, M. (1991). **Psikolojik Danışma ve Rehberlik** , Ankara, Özgür Yayınları.
- KURU- TURAŞLI, H., & ZEMBAT, H. (2013). ‘‘ Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Kuramlar’’ , Teknikler ve Uygulamalar, Pegem Akademi.
- LACEULLE, H. Van AKEN, M. A. G. and ORMEL, J. (2015). ‘‘ Personality and Psychopathology: A Developmental Perspective’’ , Journal of Personality Disorders, 29(6), 707-725.
- MANAV, A. (2010). ‘‘ Gelişim Psikolojisi: Kuramlar ve Uygulamalar’’ , Pegem Akademi, Ankara, Türkiye.
- MAYER , J. D., SALOVEY, P. and CARUSO, D. (2004). ‘‘ Emotional intelligence: Theory, findings, and implications’’ , Psychological Inquiry, 15, 197–215.
- MAYER, J. D. and COBB, C. D. (2000). ‘‘ Educational Policy and Emotional Intelligence: A Focus on the Role of Emotions in Learning’’ , Journal of Educational Psychology, 92(1), 32-43.
- MCCARE, R., COSTA, P. T., Jr., and DEL PÍLAR, G. H. (2005). ‘‘ The Five-Factor Model of Personality Across Cultures’’ , Guilford Press.
- MCKENZİE, K. (2006). ‘‘ The Psychology of Learning and Motivation: Advances in Research and Theory’’ , Academic Press, 46.
- MECKLEM, G. L. (2008). ‘‘ Practitioner’s guide to emotion regulation in school-aged children’’, SpringerScience+Business Media, New York, USA, Springer edition.

- MEECE, J. L. and MIZE, J. (2010). "Applying Theories of Emotion to Educational Contexts: The Impact of Emotion on Learning and Achievement", Educational Psychologist, 45(4), 237-251.
- MEKLEM, T. (2008). "Psychological Assessment of Children and Adolescents: A Clinical Approach", Routledge.
- MİCHALSON, L. and LEWİS, M. (1985). "The Development of Children's Understanding of Emotions: The Influence of the Context", Developmental Psychology, 21(5), 982-990.
- MOORE, C., CUMMİNGS, R., and DUNHAM, P. J. (2001). "The Role of Emotion in the Development of Social Understanding", Emotion and Social Development (Eds. J. E. Graber & J. Brooks-Gunn), Academic Press, 77-98.
- NAGY, E., LOVELAND, K. A., KOPP, M., ORVOS, H., PAL, A. and MOLNAR, P. (2001). "Different emergence of fear expressions in infant boys and girls", Infant Behavior and Development, 24(2), 189-194.
- NİSSEN, H. and HAWKİNS, C. J. (2010). "Promoting emotional competence in the preschool classroom", Childhood Education, 86(4).
- ORTONY, ANDREW; TURNER, TERENCE J. (1990). "What's basic about basic emotions?", Psychological Review, 97, 3: 315-331.
- ÖHMAN, A. and MİNEKA, S. (2001). "Fears, phobias, and preparedness: toward an evolved module of fear and fear learning", Psychological Review, 108(3), 483-522.
- ÖZUSTA, S. (1993). **Gelişim Psikolojisi**, Vize Yayıncılık, İstanbul, Türkiye
- PARROTT, W. G. (2001). "Emotions in Social Psychology: Understanding Feelings", Psychology Press, Hove, İngiltere.
- PLOTNİK, R. (2009). **Psikolojiye giriş**, (T. Geniş, Çev.), İstanbul, Kaktüs Yayıncılık.
- RAMSDEN, A. ve HOLLINSWORTH, S. (2017). "Hikâye anlatma sanatı hikâye anlatıcısının rehberi", Çev. Ali Bucak, İletişim Yayınları, Ankara.
- ROBİNSON, E. H., ROTTER, J. C., FEY, M. A. and ROBİNSON, S. L. (1991). "Children's fears: toward a preventive model", The School Counselor, 38(3), 187-202.
- RUBİN, K. H., BUKOWSKİ, W. M., and LAURSEN, B. (2009). "Handbook of Peer Interactions, Relationships, and Groups", Guilford Press.

- SAARNİ, C., CAMPOS, J. J., CAMRAS, L. A., & WITHERINGTON, D. (2007). “ Emotional development: Action, communication, and understanding” , Handbook of child psychology, 3.
- SAN- BAYHAN, P. ve ARTAN, İ. (2011). **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi** , İstanbul, Morpa Yayıncılık.
- SAYIL, H. (2012). “ Gelişim Psikolojisi: Teori ve Araştırmalar “ , Pegem Akademi, Ankara, Türkiye.
- SENEMOĞLU, N. (2004). **Gelişim öğrenme ve öğretim / Kuramdan uygulamaya**, Ankara, Gazi Kitabevi.
- SEVER, S. (2003). **Çocuk ve edebiyat** , Kök Yayıncılık, Ankara.
- SHIELDS, A. and CİCCHETTİ, D. (1997). “ Emotion Regulation and Affect Regulation in Development: A Functionalist Perspective” , Development and Psychopathology, 9(3), 631-652.
- SPIELBERGER, C. D., GORSUCH, R. L., LUSHENE, R. E., VAGG, P. R., and JACOBS, G. A. (1991). “ Manual for the State-Trait Anxiety Inventory” , (Form Y1 – Y2), Consulting Psychologists Press, Palo Alto, CA.
- STEİN, R. A. and WALKER, C. (2001). “ The Nature of Childhood Disorders: Theoretical and Practical Approaches” , Oxford University Press.
- THOMAS, A. and CHESS, S. (1977). “ Temperament and Development” , Brunner/Mazel.
- THOMPSON, J. J. ve ERGİN, A. (1994). “ Sözcüklerle dökülmeyenler: Sınıfta sözsüz iletişim” , Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, 27(2), 529-546.
- TRAWICK- SMİTH, J. (2014). “ Early Childhood Development: A Multicultural Perspective” , (6th Edition), Pearson.
- TRONICK, E. Z., ALS, H. and BRAZELTON, T. B. (1992). “ The Infant's Response to Mothering: The Development of the Social Self. The Social Self: A Theory of Personality” , (Ed. D. W. Schacter), Cambridge University Press, 177-201.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2016). **Duygular** , Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- WALDEN, T. A. and FIELD, T. M. (1982). “ The Effects of Maternal and Paternal Interaction on Infants” , Social Development, Child Development, 53(4), 1138-1146.

- WOLFF P. H. (1987). “ The Development of Behavioral States and the Expression of Emotions in Early Infancy: New Proposals for Investigation” , University of Chicago Press.
- WOLFF, P. H. (2009). “ The Development of Behavioral States and the Expression of Emotions in Early Infancy: New Proposals for Investigation” , University of Chicago Press.
- YAVUZER , H. (2016). **Çocuklar İçin Eğitim ve Danışmanlık**, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (1995). **Çocuk psikolojisi** , İstanbul, Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (2001). **Çocuk ve Ergen Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye.
- YILDIRIM , A. ve ŞİMŞEK , H. (2005). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri** , Seçkin Yayıncılık, Ankara, Türkiye.
- YILDIRIM , G. ve KARAMAN , N. N. (2016). “ Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal duygusal uyumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi” Turkish Studies, 11(9), 965-978.
- YÖRÜKOĞLU , A. (2004). “ Çocuk Ruh Sağlığı-Çocuğun Kişilik Gelişimi”, Eğitimi ve Sorunları.
- YÜKSEL, H. (2002). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme: Teori ve Uygulama**, Nobel Yayıncılık, Ankara, Türkiye.
- YÜKSEL, H. (2005). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme** , Nobel Yayıncılık, Ankara, Türkiye.
- ZEMBAT, R. ve YURTSEVER , M. (2002). “ Beş-altı yaş çocuklarının kelime dağarcığı gelişimine ana dil eğitim programının etkisi” , Erken Çocukluk Gelişimi Eğitimi Sempozyum Bildiriler, Kök.

MAKALELER

- ÇAĞLA, G. Ü. R., ve KOÇAK, N. (2016). “5 Yaş (48 60 Ay) Çocukların Duygu Tanımlamaları ve Nedenleri Üzerine Bir Araştırma”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(8), 2407-2421.
- ÇELİK , E., Tuğrul, B. ve YALÇIN , S.S. (2002). “ Dört-altı yaşlar arasındaki anaokulu çocuklarının duygusal yüz ifadesiyle kendilerini, anne-babalarını ve

- öğretmenlerini algılaması'', Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 29-39.
- KARATAY, H. (2007). '' Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalin önemi ve işlevi'', Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(3), 463-477.
- KURU-TURAŞLI, N. ve ZEMBAT, R. (2013). '' 6 Yaş Grubu Çocuklarda Benlik Algısını Desteklemeye Yönelik Sosyal-Duygusal Hazırlık Programı'nın Etkililiğinin İncelenmesi'', NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2, 1-16.
- KUZU-SARAR, T. (2002) ''Öykünün Çocuğun Bilişsel ve Duyuşsal Gelişimine Katkısı Bağlamında Öykü Seçimi'', Eğitim Araştırmaları Dergisi, S. 9, Ss. 95-105
- ÖZTÜRK –SAMUR , A. ve DENİZ, M. E. (2014). '' Değerler Eğitimi Programı'nın 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi'' , Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 7(4), 463-481.
- SALTALI, N. D. (2013). '' Okul öncesi dönemde duygusal becerilerin geliştirilmesi'' , Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 3(6), 107-120.
- SAYIL, F. (1996). '' Okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal yüz ifadelerini tanıma ve çizme becerileri'' , Türk Psikoloji Dergisi, 11(36).

TEZLER

- AKTÜRK, B. (2016). ''Oyun tabanlı psiko-eğitim programının boşanmış aileye sahip okul öncesi çocukların duygu düzenleme beceri düzeylerine etkisi'', (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 421475)
- ALTAN, Ö. (2006). ''The Effects of Maternal Socialization and Temperament on Children's Emotion Regulation'', (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi.
- ERSAN, C. (2017). '' Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeylerinin duygu ifade etme ve duygu düzenleme açısından incelenmesi'', (Doktora tezi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- ERTAN, N. N. (2013). '' Okul öncesi çağıdaki çocukların "duygusal düzenleme" ve "baş etme stratejileri" arasındaki ilişkinin, "çaba sarf ederek kendini denetleme" aracılığıyla incelenmesi'' , (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 358117).

KUYUCU, Y. (2012). ‘’ Duyguları anlama becerileri farklı düzeydeki çocukların (60-72 ay) akranlarına karşı gösterdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerinin incelenmesi’’, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü , Konya.

EKLER

- EK1: Etik Kurul İzin Belgesi
EK2: Uygulamaya dair fotoğraf
EK3: Duygularla İlgili Görseller

EK 1: Etik Kurul İzin Belgesi:

Evrak Tarih ve Sayısı: 21.08.2023-93577

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-88083623-020-93577
Konu : Etik Onayı Hk.

21.08.2023

Sayın Sonay Büşra ÖZTÜRK

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Etik Komisyonu'nun 05.08.2023 tarihli ve 2023/08 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Bilgilerinize rica ederim

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sencer GİRGİN
Müdür Yardımcısı

EK2: Uygulamaya dair fotoğraf:

EK3: Duygularla İlgili Görseller

ÖZGEÇMİŞ

Sonay Büşra Öztürk

1996 yılında Kadıköy’de doğdu.

İlkokulu 2003 yılında Üsküdar Kadriye Mehmet Koparan İlköğretim Okulu’nda okudu.

2014 yılında 30 Ağustos Kız Teknik ve Meslek Lisesi’nde Çocuk Gelişimi Bölümünü okudu.

2019 yılında Üsküdar Üniversitesi Lisans Çocuk Gelişimi bölümünü bitirmiştir.

Şu an 2021 yılından beri İstanbul Aydın Üniversitesi Tezli Yüksek Lisans Okul Öncesi Öğretmenliği Okumaktadır.